

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 774.

CHICAGO, ILL., 13. julija (July 13th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 8639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2564.

Svoboda, socializem in politične stranke.

Med političnimi strankami so razlike. To se razume samo ob sebi, ker sicer ne bi bilo različnih strank, temveč bi bila le ena. Toda v mnogih slučajih so te razlike malenkostne, pogostoma le osebne. Kljub nasprotju, ki obstajajo med njimi, so si nekatere vendar tako podobne, da se lahko zbere po več strank v eno skupino. Že mnogokrat se je dogodilo, da sta n. pr. demokratska in republikanska stranka postavila skupne kandidature, ako je grozila nevarnost, da zmagajo socialistični kandidati. In pri tem so vedno naglašali, da zastopate obe stranki enako stališče z ozirom na uredbo sedanjega družabnega sistema, in da sta obe branilnici ameriških institucij kakoršne so. Iz za obema tuje privatni interesi. Za obrambo kapitalizma skupno zastopate.

Socialistična stranka je v tem izjema. Ona ni sicer meščanski stranki "bližu"; med njo in vsemi kapitalističnimi strankami so razlike tako bistvene, da mora biti nasprotna vsem in se ne more z nobeno drugo spraviti pod en klobuk.

Glavno, kar loči socialistično stranko od vseh meščanskih je to: Vse druge stranke, naj bodo konservativne, napredne, liberalne, klerikalne, reformistične ali kakršnekoli, hočejo ohraniti sedanji družabni red. Tudi se gredo za tem, da se izvrše kakšne izpremembe, da hočejo na sedanji gospodarski podlagi in ne marajo nič slišati o kakšni izpremembi sistema. Socialistična stranka pa gre za popolno izpremembo gospodarske podlage, za povsem novim družabnim redom, za socialno revolucijo.

Kadar sliši filister besedo "revolucija", ga naravno oblije kurja polt. Misliti si je namreč ne more drugače kakor spojeno s požigom, z ogromnimi eksplozijami, s petrolejom in s strašnim prelivanjem krvi. In pa obsoja in preklinja, pred takimi zločini se zgraja, in revolucionarje pošilja v svojih željah na dno jeka.

Filistrova psihologija je zelo komplicirana reč. In se zna za klanje in uničevanje, za pustošenje in zbijanje tudi navduševati. Če se imenuje moritev narodov vojna, tedaj morajo filistrovi pesniki napeti vse smere na svojih lirah in harfah, ter peti slavo na vse ušine, kar jih premorejo. Še sami postajajo poetični, in se nimajo v svoji duši zakladnice, pa ponavljajo kakor papige naučene besede o gloriiji. Komandirani morije je tedaj junak; največjemu sužnju, pognanemu v vojsko za tuje interese, sugerirajo ponos in ošabnost. Vse je tedaj pravično, dobro, božanstveno; povsod je srečevanje, prepород, gloriija.

Kadar sliši prav ta za kapitalistično-monarhično-monarško vojno navdušeni filister besedo o revoluciji, se vs vztrepeče, zarobni in podivja, da bi najrajši z njo poslal vse take "hudodelce" na vislice.

Sam s sabo pa pride takoj zopet v protislavje, če se človek le malo potruži, da ga spravi v zadrego. V

Ameriki n. pr. popolnoma zadostuje, če ga spomnite, kako je ta dežela postala samostojna državna zveza. Revolucija je osvobodila Ameriko in ustvarila podlago za Zedinjene države. Pokličite to filistru v spomin, in takoj bo začel povečevati revolucijo, in hitro vam zapoje patriotično pesem.

"Ali to je druga reč . . ."

S tako frazo razlaga svojo nedoslednost. Zakaj je ta reč druga, v čem je tisto drugo, vam ne bo znal povedati; če bo znal, pa ne bo hotel, ker bi moral tedaj priznati nekaj, česar noče.

Ameriška revolucija je bila vojna za svobodo. Ne za popolno svobodo, ampak za kos svobode so se bojevali naseljenci proti Angliji. Razumevanje svobode še ni tako daleč dospelo, da bi bilo moglo ljudstvo spoznati vse pogoje resnične svobode. V Angliji, v angleškem kralju in v angleški vladi je videlo svoje največje zatiralce. Teh se je hotelo iznebiti, misleče, da mora priti svoboda, čim poruši ta jarem. In da ga je moglo porušiti, je rebeliralo.

Danes pa bi moral filister priznati, da ljudstvo Zedinjenih držav tudi sedaj ni svobodno, in da je v enakem nesvobodnem položaju tudi ljudstvo drugih držav in narodov. Če pa je bil boj za svobodo opravičen v preteklosti, mora biti enako opravičen, dokler ni svoboda pridobljena.

Socialistična stranka hoče svobodo in se bojuje zanjo. To trdijo tudi razne druge stranke in organizacije. Ali sama beseda "boj za svobodo" ne pove ničesar in ne obsega ničesar. Treba je vedeti, kaj je svoboda, kakšna svoboda je sploh mogoča in od česa je svoboda odvisna.

V našem življenju je vse relativno. Tako je tudi svoboda relativen pojem. Če bi bila absolutna svoboda mogoča, bi bila vsa vprašanja o njej teoretično kmalu rešena. Toda absolutna svoboda je utopija, nemogoča, nedosežna, neizvedljiva reč. Absolutno svobodni bi bil človek, ako bi vse svoje življenje lahko uravnal povsem po svoji volji in le po svoji volji; ako ne bi nobena druga moč in sila vplivala ne na njegovo mišljenje, ne na njegova dejanja; ako bi bili vsi njegovi sklepi rezultati njegovih lastnih, le iz njega samega zajetih predpostavk in njegovih samo v njegovi glavi spredehnih miselnih vezi; ako bi bile njegove moči tako velike, da bi vsako njegovo voljo lahko uresničevali in ako ne bi bilo nikjer nobene sile, ki bi mogla ovirati njegovo voljo in njegovo največje ali najmanjše dejanje.

Ako bi bil ves neskončni svet eno bitje, da bi bile vse sile, ki so sploh mogoče, obsežene v njen in bi ne bilo nikogar razun njega, da bi mu mogel kjerkoli zastopiti pot; ako ne bi bilo v tej oživiljeni neskončnosti nobenih trajnih zakonov, temveč bi jih "duh sveta" sam ustanavljal in po svoji volji lahko menjal, tedaj bi se lahko dejalo, da je to bitje svobodno.

Očividno je taka svoboda — edina, ki bi v pravem pomenu zaslužila ime svobode — za človeka prav tako kakor za vsak posamezni del sveta nemogoča. Ako so na kateremkoli planetu kateregakoli osolnčja bitja desetkrat ali stokrat ali tisočkrat ali pa tudi milijonkrat bolj razvita, više organizirana, močnejša in modrejša kako človek na naši zemlji, vendar ne morejo biti absolutno svobodna; kajti zakonom prirode je podvrženo vse, največje in najmanjše, in kjer je zakon, tam ima svoboda svojo mejo.

Ako si človek zamisli pravo sliko svobode, tedaj se mora skrčiti kakor črviček v pričo dejstva, da je tisti zlomek svobode, ki ga more uživati, v primeri z absolutno svobodo komaj nekoliko več kakor ničla.

Treba se je torej enkrat za vselej sprizniti z dejstvom, da smo odvisna bitja, in da so neštete naše odvisnosti take, da jih ne moremo nikdar skrušiti. Absolutne svobode ne bomo nikdar dosegli, ker je nemogoča; vedno ostanemo odvisni od prirodnih zakonov, in dokler bodo na zemlji ljudje, bo tudi človek odvisen od človeka.

Odvisnosti so neizogibne. Ni je glave tako ženialne, da bi mogla zasnovati sliko svetovne uredbe, v kateri bi mogel biti človek resnično neodvisen in svoboden, to se pravi absolutno svoboden.

Ali iz te nepobitne resnice more le popolnoma hlapčevski duh izvajati, da se zato sploh ni treba bojevati za svobodo, ampak da se mora človek topo vdati in pokloniti razmeram, kakršne so.

Svoboda ima pogoje, in v prvi vrsti so to gospodarski pogoji. Kdor želi večjo svobodo, ji mora dati pogoje. Kdor noče tega, pa govori o svobodi, je prazen deklamator.

***

Kapitalizem in samomori.

Število tistih, ki obupajo pod težo življenjske borbe, se naglo množi. Celo milijonarji niso vsi zadovoljni z življenjem, pa si ga sami odvezemajo. 76 izmed njih je napravilo v preteklem letu samomor. Izgleda, da ni nezadovoljnost in obup v teh časih svojstvo nobenega posameznega razreda ali starosti. Najmlajši samomorilec v preteklem letu je bil star pet let, najstarejši sto let.

Zakaj si ljudje sami končavajo življenja? Nota, ki jo je pred nedolгим pustil neki samomorilec v Philadelphia, nekoliko razrešuje to vprašanje. Sledeče besede je napisal, predno se je poslovil od življenja: "Vse, kar imam, je telo 53 let staro, ponarejene zobe, slab vid, utrujen noge, strgano obušalo, nič dela, ne prijateljev" bližje od 1,500 milj. Beračiti ne morem. Krasti ne morem, baraba pa nočem postati."

To je gotovo zelo slab, neprijeten inventar. Izvedelo se je, da je bil avtor tega sporočila inženir, in da je napravil in izgubil bogastvo. Kdo izmed nas ima zagotovilo, da ne pride dan, ko bo moral izbirati med miloščino, zločinom ali smrtjo?

Pod obstoječo družabno uredbo je posameznik gotov samo zraka, katerega udihava. Tega je gotov radi tega, ker znanost ni mogla najti metode, potom katere bi se mogli eni ljudje polastiti zraka in dati drugim na nos instrument, ki bi meril porabljeni zrak, da bi se mu ga moglo potem zaračunati, kakor elektriko, plin ali vodo. Kadar se iznajde kak tak aparat, bo zrak obdavčen in kdor bo hodil okoli ne da bi imel na nosu tako merilo, bo aretiran in kaznovan. To so načini kapitalizma in kjerkoli in kadar more, se jih poslužuje.

Moderna industrija je omogočila živeti vsakemu civiliziranemu človeku v izobilju. Izračunano je, da bi dala današnja produkcijska mašinerija, spremenjena v žive sužnje, vsakemu človeku v Ameriki 300 sužnje. To se pravi, da se s pomočjo moderne tehnike napravijo v Ameriki toliko dela, kolikor bi ga opravilo 300 sužnje, ki bi prišli na vsako sedaj živečo osebo v tej državi. To je dobra primera in lahko razumljiva.

Mi ne uživamo dobrot, ki jih producirajo naši mehanični sužnji, ker jih ne posedujemo. Dobra 10 odstotka ameriškega prebivalstva lastujeta praktično vsa velikansko industrijo, ki jo imamo v deželi. Ostali igrajo kapitalistično igro najbolje ko moremo in večina nas končno omaga, ne da bi uspeli v tekmi.

Samomorilec, katerega zapuščina je omenjena gor, je igral v tej igri. Enkrat je bil bogat. V starosti 53 let je bila balanca v njegovi knjigi življenja izčrpano telo, nič denarja in nič dela za preživljanje. V krajnem obupu si je vzel življenje — in tisti dan je bilo svetovno bogastvo večje kot kedaj poprej.

Tisti, ki so danes uspešni in žive v blagostanju morda posmehujejo socialistom pri njihovih naporih napraviti življenje boljše, lažje in sigurnejše za velike mase ljudstva. Morda jim je borba za eksistenco čeb v zabavo, ker je ona zakon kapitalističnega sistema. Ampak kdo more reči, da ne bodo nekega dne tudi oni napravili o svojem življenju proračun in našli, da je vse, kar jim je ostalo, izčrpano telo?

Sedanja generacija gradi podlago za socialni sistem, pod katerim bodo živeli njeni otroci. Kakšen bo svet, ki ga bodo zapustili našim naslednikom? Ali bo podoben sedanjemu in se bo tisočletna igra medbojne borbe za obstanek v vseh svojih podrobnostih ponavljala? Ali bo morda na njem zavladovala družna kooperacija, za katero streme socialisti? Odgovor leži na ljudstvu. — (Po "Reading Labor Advocate.")

***

HOOVER STRELJA KOZLE.

Trgovski tajnik Herbert Hoover je prišel v Dayton in v svojem govoru pred člani Chamber of Commerce radostno naznanil, da je bil socializem preizkušen v Rusiji in ves eksperiment z njim je popolnoma preneščil. Napaka tega britskega državnika, ki ima svoj mesto v Hardingovem kabinetu, je, da ne ve ničesar o Rusiji in še manj o socializmu.

Niti kapitalizem še ni bil preizkušen v Rusiji. Rusija je primitivna, agrikulturna dežela. Petinosemdeset odstotkov prebivalstva se preživlja s poljedelstvom. Žito sejejo z rokami, ga žanjejo s srpi in ga mlajajo s cepci. V zimskem času nadomestijo delo na polju s primitivnimi ročnimi deli; kolovrat in druga primitivna orodja so še vedno navadna prikazani na domovih ruskih mušikov. Velika mašinerija se šele počasi vnaša. Omenjamo ta dejstva raditega, ker ne more nihče razun kak osel ali pa ameriški državnik, trditi, da v Rusiji pod takimi razmerami v Rusiji preizkušati socializem. Vsi razlagatelji socializma od Marksa pa do "Miami Valley Socialist", so vedno povdarjali, da mora biti pred socializmom doba industrialnega procesa, velika agresivnost kapitala in velike mase menih delavcev, odtrganih od zemlje in odvisnih od velikih strojev za svoje preživljanje. To razjasnjuje, kakaj Herbert Hoover ne ve, o čem govori. — *Miami Valley Socialist*.

***

Kričači niso za socializem nič vredni. Socializem potrebuje znanja in dela.

SEMINTJA.

Stavka "proti vladi". — Apel za pravico. — Zavedna in nezavedna služba. — Upor v Vatikanu. — Sveta stolica izdaja prepovedi. — Prekmurski Slovenci. — Lenin. — Nekaj komentov. — 30 linčanj.

"400.000 delavcev, vposljenih v železniških delavnicah, ki so pustili dne 1. julija delo, štrajkajo v resnici proti železniškim družbam ampak proti Zvezine železniškemu delavskemu odboru, ki je pravilno organizirana in organizirana agencija federalne vlade." Tako piše med drugim čikaška "Daily News" in v podobnem tonu vse ostalo časopisje, v službi privatnih interesov. Ta vladna agencija zniža delavstvu na železnicih plače. Delavstvo, če noče mirno sprejeti znižanja, ali če se ga brani, mora iti na stavko, ako ni drugega izhoda. Ampak — stavka je proti vladi, kajti železniške družbe niso znižale plače ampak posebna agencija, v kateri je zastopana vlada, železniške družbe in delavstvo. KomPLICIRANA reč — za ameriško delavstvo, ki dopušča, da mu vladajo privatni interesi. In ker je ameriško delavstvo zelo patriotično, se razumna, da bo sedanja stavka železničarjev za enkrat iznajdena.

...

V nekaterih krajih je zgorelo par železniških vagonov in narejene je bilo nekaj škode na drugih rečeh. To je vsakdanja stvar. Ampak sedaj je stavka, in tudi tak slučaj se pripisuje stavkarjem. Železniški delavski odbor je izdal apel na "lojalne" delavce, naj ostanejo službo v železniških delavnicah in s tem namenešijo štrajkujoče delavce. Obljubil jim je, da se jim ne bo smatralo za stavkokaze. Med delavstvom je veliko nizkih karakterjev in še več nezavednih ljudi, ki se se apelu odzvali. Štrajkarji so drugega mnenja, in smatrajo take delavce za skebe. Nekateri, ki so jim prišli v roke, so pretepli in žene so jim pri tem pomagale. Sodišča, ki so za take slučaje vedno pripravljena, izdajo indžunkšne proti vmešavanju stavkarjev v zadeve železniških družb. Železniški delavci bi iz tega lahko razvideli, da ima vlada vrednost za tistega, ki jo kontrolira. Kapitalisti, buržvazija in monarhisti pa nič ne spoštujejo ruske sovjetske vlade, ker ni za kakršno oni hočejo, ampak nasprotna njihovim interesom.

...

Illinoški kapitalisti so apelirali na governerja, naj izdaja "za pravico". Za krivce umorov v Herrinu zahtevajo strogo kazen in ob enem protekcijo za privatno lastnino. Podpisanih je bilo 75 oseb pod imenom American Open Shop Association, ki je organizacija ustanovljena z namenom poraziti unijo s tem, da se imenuje "odprto delavnico". Taki ljudje zahtevajo "pravico", da si imajo že sedaj vso pod svojo kontrolo. Kapitalizem v začetku je postal današnji kapitalizem, in se delal in se razvijal kot organizacija. Ves kapitalistični sistem je organizacija, ena sama velika mašina. Socializem bo veliko popolnejši gospodarski sistem, če delikatnejša mašina, družba bo morala biti za cel sistem še bolj pristopna organizaciji. Danes se

še razdružuje, posebno kar se delavskega ljudstva tiče. To bo slednjega dovedlo k spoznanju, da demagoški klici za zedinjeno fronto delavstva ničesar ne pomenijo, če tisti, ki delajo take pozive, dejansko razdirajo ne pa grade delavske organizacije. In delavstvo po raznih deželah se je pričelo obračati od kvarnega demagoškega tabora in se vrača v vrste treznega, razumnega socialističnega dela.

...

Sedaj, ko imamo po vseh krajih stavke, prihajajo dobri ljudje, večinoma "prijatelji ljudstva", s predlogi za prisilna razsodišča v stavkah. Pod kapitalističnim sistemom pomenijo taki zakoni uničenje unij. Čemu bodo, če ne bodo smeje vršiti svoje naloge? In predlagajo se tudi drugi podobni zakoni. V georgijskem senatu je neki zastopnik, seveda "ljudski" zastopnik, ker je izvoljen od ljudstva — predložil osnovno zakonskega načrta, ki prepoveduje piketiranje v stavkah, nadalje vsako agitacijo med delavci da se jih pridobi za stavko, propagiranje bojkota in prepoved vsake propagande za cilje unije. Zanimiv predlog, ki najbrž ne bo sprejet, ker ga bogate družbe ne potrebujejo. S sedanjimi zakoni, s sodišči, legislaturami in drugimi javnimi uradi pod njihovo kontrolo, imajo tudi sedaj lahko stališče v boju proti delavstvu. To se bo seveda spremenilo — toda ne preje, dokler se delavstvo samo ne spremeni. Kajti da je tako kakor je, je krivo ljudstvo, ki vsled svoje ignorance dopušča take razmere. "Chicago Tribune", ki se šteje za "največji svetovni list", piše v enem svojih člankov: "Ameriško delavstvo ni za revolucijo, ne za nasilno, niti za mirno, in vodstvo Ameriške Delavske Federacije predstavlja to mnenje ameriškega delavstva. . ." Neki list je pred kratkim pisal, da je Gompers zaveden služabnik kapitalizma. To najbrž ne bo res. Če bi bil, bi ne mogel biti predsednik A. D. F. 41 let. In če je, tedaj je to ostudna slika ameriškega strokovno organiziranega delavstva. Res je to: Delavstvo, dokler je nezavedno je v nezavedni službi kapitalizma, četudi se bori proti njemu v stavkah in na druge načine za povišanje plač in podobne male pridobitve, ki le malo pomenijo. Tako je ameriško delavstvo. In ker je tako, mora imeti v svoji Federaciji vodstvo, ki mu je sorodno, ki je odsev duše povprečnega ameriškega delavca. Odbori, kakor vlade, so vedno odsev večine članstva organizacij, ali prebivalstva v državi. Harding ni zato predsednik, ker ga ameriško ljudstvo ni hotelo, ampak, ker ga je hotelo. Isto je z Gompersom. In zopet imamo tu nauk: Ne napadanje kapitalistov in Gompersa ter njegovih trabantov, ampak VZGOJEVANJE delavstva za socializem nam bo prineslo DRUGAČNO delavstvo, BOLJŠE, INTELIGENTNEJŠE ljudstvo.

...

Vatikanski orožniki so se uprli. Ko so odrekli pokorščino, so to naznanili s klici: "Živijo papež! Smrt poveljniku!" Prišla je švicarska garda in razorožila upornike. To je ena vest iz Vatikana. Druga vest iz tega spomina teme se glasi, da je Sveti oče prepovedal vernikom vsega sveta čitati dela, ki jih je dal človeštvu eden največjih živečih pisateljev in filozofov, veliki borec za trpečo maso, Anatole France. Precej njegovih del je prevedenih tudi na slovenski jezik, druga se prevajajo. Slovencem je Anatole France znan in znan je svemu svetu, katoličanom in nekatoličanom. Papeževa prepoved, ki je napravila v Franciji mnogo burje, bo pripomogla, da bodo imela Franceva dela dvajset milijonov novih čitateljev in s tem novih slušateljev za nauke resnice in pravice.

Ko čitamo o takih prepovedih, se je dobro povrniti v čase — ne še prav dolgo nazaj — ko je cerkev sežigala na grmadah učenjake in iznajditelje, ker se ni strinjala z njihovimi najdbami na polji znanosti, ker je smatrala nove iznajdbe za žaljenje Stvarnika. Ampak znanost je šla naprej kljub grmadam, natezalcem, inkviziciji, preganjanjam in drugim nepopisnim mučenjem, ki jih je izvajala edina zveličavna cerkev. Papeži kardinali in škofje, ki so vprizarjali morije in potlačevali znanost, so danes v širši zgodovini pozabljeni. Nosilci luči, znanosti in civilizacije žive. Grmade jih niso mogle uničiti.

...

Anatole France je socialist. Tudi komunisti si ga laste, ampak France ni pristaš ne te ne one delavske stranke v ožjem pomenu besede. On je socialist v smislu, da se bori za socializem. In njegova dela so odprta vsakemu, kdor jih hoče čitati, jih uživati ter se učiti iz njih. Vsled svojih radikalnih tedene in prijateljstva do sovjetske Rusije ima France tudi v Rusiji velik ugled. Pred nedavnim je izdal na ruske sovjetske oblasti apel, naj oprostite socialne revolucionarje, ki jih sodnijsko preganjajo radi veleizdaje. V resnici so ti socialni revolucionarji navadni politični jetniki. Drugi so res zakrivali kazniva dejanja. France je apeliral zanje, istotako Gorki, ki se je obrnil na Franceja, kateremu je med drugim dejal: "Akcija proti ruskim revolucionarnim socialistom je zavzela obliko javnega pripravljanja za umor ljudi, ki so odkritosrečno služili stvari osvoboditve Rusije. Usojam se obrniti nate, da bi še enkrat povzdignil svoj glas sovjetski vladi in bi ji dal razumeti nemogočnost takega zločina. Morda bo avtoriteta tvoje besede rešila življenje tem socialistom." Tak je Anatole France in njega drug Maksim Gorki. Ona nista sektaša, ne pristaša te ali one fanatične grupe, nego sta socialisti in svoje življenje, svoje delo, svoje vse sta posvetila delu za socializem, za bratstvo, za širjenje nauka pravičnosti in svobode. Vsi nismo še taki, ker še nismo taki daleč dospeli z našim razumom. Zato imamo notranje boje, intrige, razdore, ruvarjenja in druge take napake, ki se jih bomo morali iznebiti, čim prej, toliko boljše.

...

Rev. K. Zakrajšek in njegov štab rešuje prekmurske Slovence izpod objema "madžarske-židovske propagande." Dne 2. julija je imelo neko društvo prekmurskih Slovencev blagoslovljenje zastave v Chicagi. Frančiškansko glasilo je ob tej priliki priobčilo članek, kjer opisuje sovraštvo Prekmurcev do ostalih Slovencev in pripisuje krivdo za to sovraštvo "madžarsko-židovski propagandi."

Ali — propagando proti Slovincem, proti katoliškim Slovincem vrše katoliški prekmurski Slovenci. Njihovi duhovniki izdajajo liste, pisane v prekmurskem narečju, v katerem hvalijo Hortijevo katoliško Ogrsko in napadajo "pravoslavno" Jugoslavijo. To ni židovska propaganda ampak propaganda madžarske, katoliške Ogrske za odcepitev katoliških prekmurskih Slovencev od ostalih katoliških Slovencev v Jugoslaviji. Vsak drug način tolmačenja ne odgovarja resnici, in Rev. Zakrajšek to ve.

Piscu teh vrstic je pred sedmimi leti nek prijatelj "ogrskih" Slovencev priporočal, naj bi deloval pri slov. socialističnemu klubu v Chicagi, da bi se zavzel za te, od vsega sveta pozabljene in zapuščene ljudi ter jih izvelkel iz blata ignorance. To se ni poskušalo, ker bi bilo neizvedljivo. Prekmurski Slovenci so bili madžarsko vzgojeni, in v verskih stvareh so bili fanatiki in so še danes. Vsled posebnih razmer, v katerih

so živeli v "domovini", so bili popolnoma pogrezani v ignoranco, kot so še danes. Med takimi ljudmi je more noben socialistični klub ničesar storiti. Edini ki lahko delajo med njimi, so duhovniki, pa naj bodo že orodje madžarske, židovske, ali kake druge propagande. Ignorantna masa je vedno dober material za igranje v rokah gotovih ljudi, katere tako malo spoštuje. Sedanja generacija prekmurskih Slovencev bo ostala udana cerkvi in vsled svoje nevednosti bo v rokah zavajalcev pod duhovniškimi plašči. Med dolgo generacijo pa se bo dalo po malem že govoriti o socializmu. Sicer pa so oni mal otopčič ki kot tak sprejme spremeni situacije niti razmer. Kolonije prekmurskih Slovencev v Chicagi in drugod imajo samo en ponos, ki pa se nas ne tiče; in ta je borba med duhovniki in Slovence in Prekmurja za vladanje in izrabljanje prekmurskih Slovencev. To bo morda nekatere izpanjalo, toda ne veliko.

...

Kar se tiče dnevnih novic: Lenin umira, odstoplja, blazni, vlada, ne vlada, izdaja dekrete in jih ne daja. Resnica pa je ta: Lenin se je z naporom delo utrudil in potrebuje počitka. Kroglja, ki jo je pogoltn vanj atentator, mu ni delala toliko težav, kakor sila naporno delo, pod katerim se mora železo upogniti. Toda Rusija se bo razvijala, tudi če Lenin več ne dravi, kajti Rusija, ki bi bila odvisna v svojem razvoju samo od enega Lenina, bi ne imela pravico obstajati. To so povedali tudi ruski delegatje na konferenci strokovnjakov v Haagu.

Da je slika Lenina v tem oziru popolna, pride časopisje vsak tretji dan vesti o zarotah, ki se kujejo za umor Lenina. Oblasti jih pravočasno izsledijo. Se čuje tako, kakor vesti o zarotah v drugih državah. V Zedinjenih državah smo jih pred Palmerjevimi prostori vsaki dan odkrili ducat ali dva. Tudi v Haagu so razkrili zaroto, ki je imela namen pomoriti člane ruske delegacije. To je stara povest. In tudi atentati se dogajajo, kar je tudi stara povest. Nova povest se še pričinja.

...

Druga novica, ki je važnejša: Enajst svečenikov, med njimi petrograjski metropolit, so bili v Moskvi obsojeni na smrt, ker so se protivilo izročiti posveti komisiji cerkvene dragocenosti, ki so se pobirale za nakup živil za po suši prizadeto prebivalstvo v Rusiji. Cerkev se ne briga, koliko ljudi pomrje od gladi. Ona hoče bogastva zase. Razun tega, v Rusiji se toliko so cerkve kopičile bogastva, morda več ne pametno. Zato skušajo obvarovati to, kar imajo. Vlada je močna, in z zadnjo razsodbo proti svečenikom je to dokazala. Rasputin bi se čudil, in z njim vsi umrli patriarhi stare Rusije, če bi vedeli kako nizko je padla moč cerkve v nekdanji svjati Rusiji.

...

Nemčija je pred bankrotom. Marke se bližajo polskim markam in avstrijskim kronam. Monarhisti najo, socialisti konferirajo, komunisti čakajo prilike za proglašenje diktature proletariata, francoski general pa imajo svoje armade pripravljene za prodiranje v Nemčijo, "če bo potreba". Versailleski mir je bil kar je sejal. Ampak glavna žetev se bo šele pričela, ko bo uničila sejance iz Versailles, toda pri tem tem milijone drugih, Zedinjene države hito zatirerati, in se ne umešavajo v evropske zadeve, saj sedaj je to Evrope pa dežujejo v Washington apeli, naj poskusijo Amerika rešiti potapljačo barko stare, razvaljene, vzrujene, nemirne Evrope. Miriti bankrotno kapitalistično Evropo ni lahko delo. Državniki na Wall Street

ne mislijo, da je treba Evropo pustiti, da se najprvo nekoliko strezni in potem šele bo mogla računati na kooperacijo ameriškega dolarja. Ampak prerokovana turbija v Evropi se še ne dogodi. Potresi se bodo dogajali, sovraštva med deželami bodo cvetela naprej in v negovala, toda strezjevanje bo vendar počasi prihajalo. In če se bo ljudstvo iz dosedanjih izkušenj kaj naučilo, se svetovna vojna ne ponovi.

V prvih šestih mesecih tega leta smo imeli v Združenih državah trideset linčanj, kar je znamenje naše civilizacije. Poleg linčanj imamo plemenske izgredne, stavkovne izgrede ter številne umore. Nad milijon delavcev je na stavki, in nad pol milijona stavkarjev ter njih družin, skupaj milijon in pol ljudi, izstradavano je nad tri mesece, kar je ameriški način blokade. Civilizacija vsepovsod, namreč barbarska civilizacija. Nova, ki ne bo več barbarska, šele prihaja in predno bo obvladala svet, bo vzelo par stoletij. Pot v resnično civilizacijo se bo takrat šele pričela.

***

NI TAKEGA STVORA.

Imamo kandidate, ki nastopajo pod "neodvisno" znamo. Imamo liste, ki se imenujejo "neodvisni". Take listi ni. Vsak kandidat, ki nasopa kot "neodvisen" v kakšni kampanji, je hinavec ali pa čisto navaden služabnik privatnih interesov, katerim služi njegova "neodvisnost" kot krinka za slepljenje neukega ljudstva.

Istotako ne more biti noben list "nestrankarski" ali "neodvisen". Saj skoro vsak ameriški kapitalistični dnevnik naglašja, da je "neodvisen" list. V seznamu tujejezičnih listov so skoro vsi slovenski in hrvaški listi označeni kot "neodvisni." Pisu teh vrstic je znano, da je bil v enem seznamu pred dobrim letom izrednih vseh slovenskih listov v Ameriki samo Proletarec označen kot socialistični list. Eden je bil republikanski, drugi pa "neodvisni". In noben teh listov ni bil našel v seznam drugače, kakor je uprava lista hotela. Vsak časopis dobi od izdajateljev takih časniških seznamov formular, na katerem so razna vprašanja, med drugimi tudi, kakšno stališče zastopa list in h kateri stranki pripada. In izdajatelj listov so odgovarjali, da so njihova glasila "neodvisna", slovenskim delavcem pa pripovedujejo, da so delavski listi. V svojih listih napadajo kapitaliste, zato da se ne zamerijo izdajateljem, poleg pa priobčujejo slike in gradivo, ki ga imajo pohiľljajo patriotične organizacije, med njimi trgovske komore, v "amerikanizacijske" namene. Tako v deležni dobro plačanih oglasov od bogatih korporacij, na drugi strani pa slovenski "napredni" delavci pridno naročajo take liste, "ker tako fajn fiksajo kapitaliste". Vidite, taka je ta "neodvisnost".

Prigovarjaš delavcu, naj pristopi v socialistični klub. "Kaj mi če, saj ni nobene sloge. Jaz ne držim v obdobju, glasujem pa tako za "delavske" kandidate." In neumen izgovor, ampak je vendarle izgovor. "Pa se naroči na "Proletarca", ki je socialistični list. Se bo iz njega kaj naučil." — "O, saj imam tri druge slovenske liste, ki so tudi socialistični." Ti se začudiš, ker si misliš, da je samo Proletarec socialistični list. Vprašuješ rojaka, kaj ima za ene liste, on ti jih našteja, pa vidiš, da čita same "neodvisne" liste. In tu leži smek, zakaj ljudje ne čutijo potrebe spadati k socialistični organizaciji. Iz "neodvisnih" "socialističnih" listov so se naučili, da zadostuje, če glasuješ za "delavske" kandidate, da je dovolj, če rentičiš zoper kapi-

taliste in Gompersa ter vse druge leaderje, pa si na pravil svojo "delavsko" dolžnost.

To so plodovi vzgoje, kakor jo širijo "neodvisni" listi, ki so tako "neodvisni", da služijo najrajše dvema gospodarjema hkrati, ali pa jih ob vsaki spremembi vetra menjajo. Na našem časnikarskem polju imamo par izjem, toda večina je zakopana v "neodvisnost", ki dela delavski stvari veliko škode. To naj bo našemu zavednemu delavstvu v svarilo in v spodbujajo za čim energičnejše širjenje Proletarca, ki ni "neodvisen" list, ampak glasilo socialističnega delavstva, organiziranega v J. S. Z.

***

Delavstvo in buržoazija.

Današnje razmere, današnji družabni red in razcepljenost delavnega ljudstva je delo kapitalizma. Kapitalizem ve, da njegova moč ni naravna, on ve, da jo vzdržujejo le zlate niti, ki jih ima razpredene po celem svetu, on pa tudi ve, da je njegov največji zaščitnik — delavno ljudstvo.

Izkoriščanje delavnega ljudstva in nenasitnost kapitalizma je izzvala socialni pokret proletariata. Socialna ideja kot naravni zakon je pokazala proletariatu pot, po kateri naj stopa, da se bo otrešel hlapčevanja in združila ga je v organizacije, ki naj ga disciplinirajo in vodijo v boju zoper kapitalizem.

Kapitalizem je uvidel nevarnost, ki mu preti, če se združi vse delavstvo, videl je v duhu konec paševanja in takoj je našel sredstvo, da uniči namere delavnega ljudstva; z delavstvom hoče ubiti delavstvo.

Našo inteligenco, ki noče priznati, da je proletarijat, dasiravno pada kapitalistov bič na njen hrbet, si je izbral kapitalizem za svoje orožje zoper svoje upornike — "socialiste".

Prišli so ljudje, ne kapitalisti, in pobijali so ideje socializma, odvrčali so delavstvo od notranje sile, ki mu je narekovala socialni pokret, odtujili so ga zdravim socialnim načelom in nastale so — kapitalistične meščanske stranke. Kapitalizem pa je s tem dosegel svoj namen in proletarci, ki danes živijo z Judeževimi srebrniki in ki stoje v službi kapitala, so razcepili proletarijat.

Proletariat je razcepljen — a mnogo ga je, ki je ostal zvest zdravim socialnim načelom in ki se kot disciplinirana armada bojuje za svoje pravice. Mnogo delavstva pa tiči po taborih kapitalističnih, buržoaznih strank in vzdihuje po osvoboditvi izpod kapitalističnega jarma. Skupno s svojimi "ljudskimi" voditelji kriči: "Proč s kapitalizmom", — ne ve pa, da so ti njegovi voditelji sovražniki socialnega pokreta in hlapci kapitalizma.

Meščanske stranke so past, v katero lovi kapitalizem proletarijat, da se ne združi.

Ko bo pa proletarijat uvidel, da v meščanskih strankah zanj ni prostora, ko bo uvidel, da s podpiranjem meščanskih strank podpira tudi boj, ki je naperjen proti njemu samemu, takrat se bo spopolnila naša armada in bližali se bomo svojemu cilju.

Zavedno delavstvo pa naj se oklene naših organizacij, naj se v njih izobražuje, naj se uči vztrajnosti in kremenite volje, podpira naj svoje organizacije, da se bodo mogle razvijati — potem bo tudi zaničevani proletarec postal "član človeške družbe" v dobi bratstva in enakopravnosti.

***

Tudi nasprotniki včasih pospešujejo socializem, semtertja še bolj kakor njegovi pristaši.

Vesti iz delavskega gibanja doma in na tujem.

Konvencija newyorške socialistične stranke.

V prvih dnevih meseca julija se je vršila v mestu New York konvencija socialistične stranke za državo New York, ki znači nov korak naprej v vrstah newyorških sodrugov. Konvencija se je vršila v novem avditorijumu, ki je last International Ladies' Garment Workers' Union. Navzočih je bilo nad trideset delegatov, člani eksekutive newyorške socialistične stranke, bratski delegatje in razni drugi strankini funkcionarji, kot organizatorji, uredniki in drugi.

Med važnejše sklepe konvencije spada zaključek, ki nalaga strankini eksekutivi naj deluje za skupno politično akcijo s farmersko-delavsko stranko in drugimi delavskimi skupinami, ki so pripravljene delovati v zedinjeni delavski fronti v boju proti kapitalizmu. — Konvencija je sprejela obširen program in napravila različne zaključke, ki naj bi vodili k pojačenju stranke v New Yorku. Za volilno kampanjo so vse priprave že v teku.

Zivahna je bila debata o predlogu, ki obsoja sklep wisconsinske socialistične stranke, ker na svoji zadnji konvenciji ni nominirala kandidata v zvezini senat, kar je v prilog sedanjemu senatorju La Follettu, ki je kandidat za ponovno izvolitev. Par dni je bila zadeva na dnevnem redu konvencije in Hillquitov predlog, naj se jo briše iz dnevnega reda, je bil poražen. Sprejet pa je bil drug njegov predlog, da se resolucijo o wisconsinski zadevi vrne nazaj odseku za resolucije, ki naj besedilo nekoliko predela in omili. Ko je bila ponovno predložena, je posegel v debato Patrick Quinlan, iz Buffala, ki je pojasnjeval, da je socialistična stranka v Wisconsinu s to potezo preprečila ustanovitev delavske stranke, ki bi nastopala proti socialistični. Na ta način je pridobila v svoje vrste mnoge uniije in s tem mogočno moralno oporo, ki ji utegne dati velike uspehe v bodočih volilnih bojih. Delegat Cannon je tudi govoril proti resoluciji in izvajal, da je bilo na konvenciji socialistične stranke za Wisconsin zastopano organizirano delavstvo in ne samo socialistična stranka kot taka. Sodrugji v Wisconsinu so morali računati z realnostjo, ki ni vselej ljuba in prijetna za sodruge, toda je treba z njo računati, če nočemo vedno ostati dogmatiki in sanjači. K uspehom vodi le preudarna taktika in praktično delo. O resoluciji se je vršilo poimensko glasovanje in je bila poražena. O stvari smo pisali obširneje pod to rubriko v zadnjih dveh izdajah tega lista.

Konvencija je nominirala za governerskega kandidata Edward F. Cassidyja, ki je eden izmed dolgoletnih aktivnih sodrugov v socialističnem in delavskem gibanju in znan v našem gibanju po vsej deželi. Cassidy je v socialistični stranki 22 let. Leta 1909 je bil kandidat stranke za newyorškega župana. Leta 1919 je bil izvoljen v newyorški mestni svet, toda kapitalistični volilni aparat mu je potvoril večino v manjšino

in vzelo je 22 mesecev, da se je stvar preiskala in rezultat je bil, da je komisija priznala Cassidyjevo imenitev in da je bil po krivem spravljen ob mandat. Za podgovnersko mesto je konvencija nominirala sodruginjo Terezijo B. Wiley. Randolph A. Philips, urednik lista Messenger, je kandidat za državnega senika. On je smatran za enega izmed najboljših strankinih člankarjev in govornikov. Kandidat za državnega inženirja je Charles P. Steinmetz, ki je v tehničnem svetu splošno znan kot strokovnjak in iznajditelj v elektrotehniko. Steinmetz pa ni samo učenjak, strokovnjak in iznajditelj na elektrotehničnem polju, ampak tudi socialist, tak, ki razume socializem in zna delati zanj. Bil je izgnan iz Nemčije, ko je divjala znana Bismarckova gonja proti socialistom. V 19. letu starosti je spisal že knjigo, ki služi kot učna knjiga o predmetu, katerega je obdeloval pisatelj. Edison, Marconi in drugi iznajditelji ga obiskujejo in slave kot enega največjih veleumov.

Konvencija je nominirala kandidate v vse druge urade in pri tem je pazila, da je izbrala najboljše izmed najboljših. Poslala je brzoglavni pozdrav Debsu in nekaterim drugim sodrugom v New Yorku, ki se vedel starosti ali boleznim niso mogli udeležiti zborovanja. Sprejete so bile številne resolucije in mnogo kurioznih sklepov je bilo narejenih, toda prostor nam ne dopušča, da bi jih navajali v podrobnostih.

74 smrtnih slučajev v premogovnikih meseca maja.

Meseca maja, drugi mesec splošne premogarske stavke, je bilo v rovih ubitih 74 premogarjev, sedem večinoma stavkokazi, kajti nekaj unijskih rovovalcev obratuje samo v Kentuckyju, druge pa so unijski premogarji na stavki. Razun enega so bili vsi ubiti v rovi mehkega premoga. To statistiko objavlja Bureau of Mines in je raditega zanesljiva.

Rovi trdega premoga ne obratujejo in kompanije dosedaj še niso skušale obnoviti obrat s stavkokazi, pač pa so imele zadnje čase zopet pogajanja z zastopniki uniije, ki se sedaj, ko to pišemo, še nadaljujejo.

Dolgotrajna stavka premogarjev je madež za to deželo. Tisoče in tisoče družin premogarjev strada, morda najniže faktorji pa ne store ničesar učinkovitega, da bi se naredil na operatorje pritisk za končanje stavke in priznanje pravičnih premogarskih zahtev. Bratstva sila in provociranje premogarjev je danes orožje operatorjev.

Gori omenjeni biro poroča, da je bilo v maju spravljenega na površje 19.813.000 ton mehkega premoga, kar je okoli 4.000.000 ton več kakor v aprilu.

Najhujši sovražniki vsake stavke so skebje, kar so najnevarnejši sovražniki. To dokazuje, kako nizka je v razredna zavest pri nekaterih delavcih. Če bi bili med stavkokazi le profesionalni skebi, bi za stavkarje u

pomenili toliko nevarnosti. Toda med te Judeže grešni delavcev, ker mislijo, da morajo biti hlapci in da je upiranje gospodarjem in boj za boljše življenjske razmere greh. In končno, da se nikdar ne pozabi, trdva za dolgotrajni boj leži na delavstvu samem. Razumano kakor je, na strokovnem in političnem polju, na kapitalizem v takih časih kakor so sedanj, lahko ni v potlačevanju delavske mase. V delavskem gibanju je treba revolucije najprvo. Strokovne organizacije se morajo zedinjevati, ne pa se še bolj razdruževati. In ravno to velja za politične organizacije. S socialistično propagando in s socialistično vzgojo med delavstvo, da ne bo vladalo vedno tako nazadnjaštvo in nezavednost, kakor sedaj.

Izseljevanje v Rusijo.

Iz neke vesti posnemamo, da se je med merodajnimi krogi v Italiji in Rusiji napravil dogovor, ki dolega, da se izseli iz Italije v bližnji bodočnosti petdeset tisoč poljedelcev in obrtnikov, katerim je dala Rusija za obdelovanje 300,000 akrov zemlje v Donski kotli. To koncesijo bo upravljala Italijanska agrikultura in kovinska kooperativa s sodelovanjem tožarnih ruskih gospodarskih institucij. Ker je rusko poljedelstvo skrajno primitivno, bo Rusija z uvajanjem takih kolonistov skušala eksperimentirati z načini obdelovanja kakor se vrše v drugih deželah ter s tem učiti domače kmete modernega poljedelstva. Kakor izjavljajo ruski delegati na ekonomski konferenci v Haagu, so sedaj vsi izgledi, da bo letošnji pridelek žita nekoliko boljši od leta 1917. Vendar pa je glad, ki je še sedaj zelo občuten v nekaterih pokrajinah, pustil globoke brazde in vzelo bo še več let, predno jih bo mogoče uravnati.

Ker nova ekonomska politika sovjetske Rusije zopet dopušča kmetom svobodno trgovanje s poljskimi pridelki, bodo kmetje obdelovali toliko zemlje, kolikor jo v danih razmerah morejo, ker nimajo več bojazen, da bi jim oblasti vzele čezmerne pridelke, kakor se je dogajalo v prvih letih po revoluciji. Prenehanje z razviritvijo pridelkov je bil za rusko vlado edini izhod, ki je hotela pospešiti poljedelstvo.

Stavka železniških delavcev.

Dne 1. julija je stopilo na stavko 400,000 železniških delavcev, vposljenih v železniških delavnicah, ki niso hoteli priznati odloka Železniškega delavskega odbora, ki jim je občutno znižal plače. Železniški odbor je napol vladna institucija in ima vso podporo ljudine in seveda tudi državnih vlad. Prvotno se je kazovalo, da se bo pridružilo stavki tudi ostalo železniško delavstvo, kot postajno osebje in delavstvo za vzdrževanju železnic, toda ker je "vlada" strogo opozorila stavko gori omenjenega delavstva, so se druge "ustrahile", ker se jim zdi nekaj groznega nastopiti proti "vladi". Železniški odbor je namreč izključil stavkarje in njihove unije in pozval tiste, ki hočejo štati, naj vzamejo mesta stavkarjev in ustanove novo unijo, ki jo bo Železniški delavski odbor takoj priznal in konferiral z njenimi zastopniki. Nadalje je podal juro, da se jih ne bo smatralo za stavkokaze in da bodo imeli vso protekcijo Zvezine vlade. Čemu pa je bila protektirati delavce, "ki se jih ne smatra za stavkokaze"? Če smatra kapitalist, za katerega skebam, da ni stavkokaz, to še ne pomeni, da nisem. In ker nisem, ni obljubila "vlada" vso protekcijo. In res, skebam, "ki niso skebje" po izjavi železniškega delavskega odbora, žive v kompanijskih barakah, kompanije so jim

najele kuharje in privatni puškarji jih "varujejo". Plačajo jih kakor navadno plačujejo skebe v začetku vsake stavke — mnogo več, kakor pa dobivajo poštene delavci, potem, ko je stavka končana.

Ameriško delavstvo je patriotično in vlada mu je svetinja. Najprvo jo poveri privatnim interesom, ti pa potem izrekajo pod firmo vladnih institucij razsodbe proti delavstvu. Ampak bognečaj, da bi se jim upirali, kajti to je upor zoper vlado! Bedastoča brez primere, mogoča samo med nezavednim, zavedenim ameriškim delavstvom, ki se bo moralo še dolgo učiti, predno bo kaj štelo v razrednem boju.

Delavstvo na železnicah izven onega, vposljenega na lokomotivah, so bile zadnje čase znižane plače v znesku \$135,000,000 na leto. To je velikansko znižanje, ki pomeni, da bodo dohodki železniških uslužbencev za 135 milijonov dolarjev na leto manjši kakor sedaj. In to nadalje pomeni manj obleke, manj zabave, slabša stanovanja, slabšo hrano in v splošnem še več mizerije. Povprečna plača težakov na železnicah bo znašala \$817.44 na leto, če bodo delali vse dneve v letu, razen nedelj. Povprečna plača za izučene delavce v železniških delavnicah bo po novi lestvitici znašala \$1,600 na leto.

Zvezini Železniški-delavski odbor in železniške kompanije kooperirajo za zlomljenje sedanje stavke, ki bi bila morda uspešna le v slučaju, ako bi železniško delavstvo šlo solidarno na stavko, kar se ni zgodilo. Kako potrebna bi bila industrialna forma železničarskih unij, je dokaz zopet sedanji boj. In mnogi železničarji se tega zavedajo, zato so bili ravno železničarji, ki so prinesli vprašanje industrialnega unionizma na dnevni red zadnje konvencije Ameriške Delavske Federacije. In ravno tako je potrebno, da se ameriško delavstvo otrese vraže, da je vlada, dasiravno v kapitalističnih rokah, absolutna svetost, proti kateri je vsako nastopanje neodpustno. Organizirati se mora za enotno nastopanje na industrialnem in političnem polju, pa bo kmalo imelo vlado in industrijo pod svojo kontrolo.

Za reorganiziranje socialistične stranke v Minnesoti.

Na velikem javnem shodu, ki se je vršil koncem junija v Minneapolisu, je bilo sklenjeno storiti vse potrebne korake za reorganiziranje socialistične stranke v Minnesoti. Kakor v večjih državah, je tudi v Minnesoti stranka zelo trpela vsled razdorov in notranjih bojov in tako je ostala Minnesota med tistimi državami Unije, kjer je socialistična stranka, nekdanj močna, sedaj najslabša. Kar je v Minnesoti naprednega delavstva, se je združilo okoli Farmarske-delavske stranke, ki ni pridružena narodni stranki istega imena, ampak ima svoj delokrog omejen le na Minnesoto. Na imenovanem shodu je bil izbran odbor desetih članov, ki ima nalogo spraviti socialistično stranko v Minnesoti v tir starih aktivnosti. Načelnik tega odbora je alderman A. R. Gisslen. Nadalje je v odboru tudi alderman I. G. Scott in osem drugih aktivnih in splošno znanih sodrugov. Socialistična stranka bo nominirala nekaj kandidatov za kongresnike in par v državne urade, za katere Farmarska delavska stranka ni nominirala svojih kandidatov. Kakor je izjavil alderman Scott, bo stranka skušala dobiti kooperacijo za skupno nastopanje s farmarsko-delavsko stranko. Ako bo slednja to odklonila, tedaj bo postavila socialistična stranka svoje kandidate v vse urade v Minnesoti. Kakor je dejal s. Gisslen, bo glavni stan socialistične

stranke poslal v Minnesoto 45 govornikov za časa kampanje, med katerimi bodo kongresnik Meyer London, Morris Hillquit, James Maurer in drugi.

Organizatorica Lena Morrow se nahaja sedaj v Minnesoti in prireja agitacijske shode za socialistično stranko ter ustanavlja nove postojanke. Vse, kar potrebuje delavstvo v Minnesoti, je utrjenje socialistične organizacije, da bo v stanu vršiti svoje naloge. Delavstvo je socialistični stranki naklonjeno kakor je bilo v prejšnjih letih. Organizacija sodrugov je danes torej edina potreba.

S konvencije angleške delavske stranke (Labour Party).

Koncem junija se je vršila v Edinburghu, Anglija, konvencija britske Labour Party, ki je federativna stranka angleškega delavstva.

Med važnimi vprašanji je bila na dnevnem redu tudi aplikacija angleške komunistične stranke za pridruženje k Labour Party. Kot smo že poročali, je predkonvenčni odsek priporočil konvenciji, naj aplikacijo zavrže, ker ni verjeti obljubam komunistov, da se bodo ravnali po ustavi in pravilih Delavske stranke, ker jim to zabranjuje komunistična taktika razdvajanja in ruvarjenja. Ko je prišla zadeva pridruženja na konvencijo, je bilo po vsestranski debati oddanih proti pridruženju komunistične k Delavski stranki 3,086,000 glasov in za pridruženje samo 261,000 glasov. S tem je aplikacija komunistične stranke za pridruženje ponovno odklonjena. Delegatje glasujejo na podlagi števila članstva, ki ga zastopajo. Na zadnji konvenciji Labour Party je bila aplikacija komunistov za pridruženje zavržena s 4,100,000 glasovi, za pridruženje pa je bilo oddanih 400,000 glasov. Oddanih je bilo torej za obe strani več glasov kakor na letošnji konvenciji.

Nasprotniki aplikacije so argumentirali, da je komunistična stranka intelektualna sužnja Moskve in tretje Internacionale, angleško delavstvo pa ni navajeno sprejemati diktatov od nikoder.

Zadnjič je bila zavržena aplikacija komunistov meseca januarja od eksekutive delavske stranke z motivacijo, da konstitucija komunistične stranke zabranjuje, da bi mogla postati lojalna skupina v federativni delavski stranki.

Tisti, ki so argumentirali za sprejem komunistov v Delavsko stranko, so naglašali, da ima angleško delavstvo priliko s činom sprejema pokazati tolerantnost in voljo delati z vsemi skupinami v delavskem gibanju.

Iz poročila konvenciji posnemamo, da ima Labour Party sedaj štiri milijone članov. Zadnje leto jih je imela 4,359,807. Nazadovanje je pripisati brezposelnosti in splošni industrialni depresiji. Konvencije se je udeležilo 800 delegatov. Iz drugih poročil posnemamo, da je stranka v vseh drugih ozirih napredovala in se ji bliža doba, ko bo dobila vladno Anglije v svoje roke.

Francoska buržvazija proti komunistom. — Spor s III. Internacionalo.

Francoska sodišča niso slabša od drugih, kadar se gre za preganjanje ljudi, ki so protivni sedanjemu družabnemu redu. Sedaj imajo na piki komuniste, ki dajejo s svojo revolucionarno bombastiko vladi in sodiščam dosti materijala, kakor svoječasnno bivše ameriške komunistične stranke, ki so danes v pozabljenosti in je od vsega ostala le še mala skupina, drugi pa

se prištevajo h komunistom, ne da bi se ravnali z moskovskim evangeliju in spadali h komunistični stranki.

Zadeva, ki jo imamo v mislih, se tiče francoskega komunističnega poslanca Valliant-Couturierja, ki je eden izmed najagilnejših mlajših francoskih komunistov. Obtožen je vsled nekega protimilitarističnega članka, ki ga je priobčil v glasilo komunistične omladine, katerega on urejuje. Zaeno z njim je obtožen Marcel Cachin, ker je kot tajnik komunistične stranke odgovoren za pisanje strankinih organov. Ker sta oba poslanca, jih varuje pred izročitvijo sodišču poslanske imuniteta. Sodišče je zahtevalo njih izročitev in tudevni odsek se je z večino glasov izrekel, da se ju izroči.

Ob priliki debate o izročitvi, ki se je vršila v francoskem parlamentu zadnji teden, je Valliant-Couturier s svojim oratorskim govorom napravil mnogo razburjenja, ker je francoske državniške obdolžil odgovornosti za svetovno vojno in to dokazoval z dokumenti, ki so mu jih dali na razpolago v Moskvi. Govornik ni zanikal, da spada velik del odgovornosti za vojno na rame nemških militaristov, ampak so v splošnem odgovorni vsi državniški kapitalističnih vlad, ker so integrirali drug proti drugemu in sklepali militaristične zveze.

Militaristične države so povsod enake in povsod naslanjajo na silo in omejevanje svobode. Kakor našlaš pa jim za mnoge drastične naredbe dajejo material ekstremiti, ki nimajo nikake moči uspešno nastopiti proti vladajočemu režimu, toda se delajo, kakor da jo imajo. Potem pa opravljajo Palmerji svoje delo.

Kot znano, je Marcel Cachin tudi urednik lista komunističnega dnevnika L'Humanite, ki je bil pred razkolom list socialistične stranke. Marcel Cachin je šel med vojno v Italijo, kjer je propagiral za vstop Italije v vojno na strani zaveznikov. Pozneje, ko je bil kajzerizem poražen, je postal komunist. Takih vodij je med francoskimi komunisti precej. Tudi v Ameriki se najdejo in povsod drugod, toda da zakrijejo "slabosti" svojih ljudi, hodijo z velikansko metlo pred nos prage.

S francoskimi komunisti imajo tudi v Moskvi neke težave. V pogledu akcije za zedinjeno fronto proletarijata, je francoska komunistična stranka odprta nastopila proti moskovski eksekutivi tretje Internacionale, doma pa je izključila tiste, ki so propagirali zedinjenje s socialisti. Karl Radek pravi v enem svojih člankov o francoskih komunistih med drugim sledeče: "... samo po sebi se razume, da je potrebno v borbi za zedinjeno delavsko fronto predvsem skupnega dela komunističnih strank. Dogodki zadnjih mesecov pokazujejo, da tako skupno delo ni obstajalo. Bilo bi o tročje zakrivati oči pred tem dejstvom. Nastopanje francoske komunistične stranke, ki je sabotirala stilske eksekutive, bo izzvalo resno razpravo pred eksekutivo in storjeni bodo primerni koraki, da se prihod pred francoske sodruge. Francoski sodrugi bodo morali odgovoriti na vprašanje, da-li žele imeti centralizirano internacionalo ali mešanico ..."

Mi smo od vsega začetka pisali, da bo nemogoče diktirati posameznim strankam, kako se morajo mišljati v vseh podrobnostih, in zato smo naglašali, da so famozne, sedaj skoro pozabljenih 21 točk, izdanih v Moskvi, v praksi neizvedljive. To je pokazala Nemčija in sedaj Francija, kjer je imela tretja internacionala najjačje stranke in v njih tudi največ notranjih sporov, ki so dovedli do novih sporov in razdorov.

Brezposelnost v Švici.

V Švici je sedaj 150.000 brezposelnih, kar je za tako malo ogromno število. Švicarska valuta je zelo visoka ena najboljših na svetovnem trgu, in prav to je smak, da dežele z nizko valuto ne morejo kupovati švicarskih izdelkov. Posledica je počivanje industrije. Ona je sledil gospodarski padec mnogih bank in industrijskih podjetij. V deželo se je naselila splošna gospodarska stagnacija in nekdanji v blagostanju živeča nara je v gospodarski krizi, kljub temu, da ima visoko plačo.

Približno enaka usoda je doletela Švedsko. Tam je med vojno industrija čemerno razvila in po vojni je prišel polom, ki je bil neizbegljiv. Ker se niti v normalnejših razmerah ne bo moglo postaviti švedske industrije na medvojno višino, so v parlamentu sprejeti načrti, ki vsebujejo med drugim razlastitev kmetijskih posestev kakor tudi veleposestniških, ki naj bi jih razdelilo med brezposelne delavce. Švedska industrija nima za vse dela, raditega skušajo del delavce rezervne armade naseliti na kmetih, kjer bi obdelovali zemljo. Ker je to v obstoječih razmerah edina možnost, jo na Švedskem izvajajo in vlada bo šla novim poselnikom kolikor mogoče na roko, da se omili beda.

Socialistično gibanje na Japonskem.

Na Japonskem do zadnjih časov žene niso imele pravega sodelovati v politiki ali se udeleževati političnih shodov. Pred nedavnim pa je parlament sprejel zakon, ki dovoljuje ženstvu nekoliko več pravic, med drugim, da se smejo udeleževati političnih shodov. In tako se je prvič v zgodovini Japonske vršil v Tokiju seneča maja shod, ki ga je sklicalo socialistično žensko. Nastopile so sodruginje govornice in slikale brezposelnost japonskega ženstva in naglašale, da mala konvencija, ki so jo dobile ženske, zelo malo pomeni, kajti japonsko ljudstvo ostane kljub takim "privilegijem" odvisnost od gospodarjev. Shoda se je udeležilo okoli 1.500 oseb, med katerimi je bilo polovica moških. Mnogi moški so delali medklice govornicam in jih žalili. Znamenje, kako nizko stoji žena v japonskem družinskem življenju. Japonski sodrugi so veliki prijatelji ruske Rusije, le žal, da ji vsled svoje šibkosti ne morejo pomagati kakor bi radi. Razredna zavest japonskega delavstva je zelo nizka in razredno gibanje je šlo v povojih. Delavsko gibanje ovirajo številni zakoni, ki jih je uvedla reakcija v strahu pred delavstvom.

V japonskih zaporih je bilo zadnje čase okoli 60 socialistov vsled "razžaljenja veličanstva", nekaj pa, ki niso hoteli iti v armado, ki bi bila poslana v Sibirijo proti Rusom. Tudi za japonsko reakcijo pride na plačila, toda kakor za delavstvo vsake dežele, vedno tudi za japonskega, da je osvoboditev delavstva stvar oblasti samega v vsaki poedini deželi.

Obsoja komuniste za razdvajanje delavstva.

iz Colonia, kjer se je vršil zbor druge Internacionalne, piše J. Wauters v belgijskem Le Peuple, da je bil glavni predmet diskuziji razdvajanje delavskega gibanja.

On poroča med drugim:

V Angliji, kjer so komunisti brezpomembna stranka, so komunisti odprto izjavljali, da je njihov bojni klic za združeno delavsko fronto le krinka za razkrivanje socialističnih "izdajalcev", da se jih zavede s to akcijo v splošnejše potom dobro prevdarnega načrta in se jih na ta način diskreditira med delavstvom.

V Franciji se razdvajanje nadaljuje, toda ne s tako brzino kot v prošlosti in opazati je znamenja, da se velik del komunistov vrača v treznejše delovanje.

Na Norveškem so komunisti pridobili unijo livar-niških delavcev in unijo pekov za odstop od amsterdamske internacionale strokovnih unij. Razdejali so tudi organizacijo železničarskega delavstva. Ta unija je imela preje 150.000 članov, sedaj jih pa ima še 90.000. Dvajset komunističnih poslancev je hotelo od parlamenta, naj sprejme zakon za prisilno razsodišče v slučajih štrajkov, toda delavstvo se je z veliko večino izreklo proti takemu zakonu.

Na Švedskem je komunistična stranka zelo slaba in pri zadnjih volitvah je celo skupno nastopila s socialdemokratsko stranko, toda z razdvajalnim delom nadaljuje. Pri tem pa je prenehala blatiti socialistične voditelje, ker je spoznala, da se s tem sredstvom ne more priljubiti masam.

Na Ogrskem so komunisti napravili tako dobro delo, da je dežela skoro brez pravega delavskega gibanja in morajo socialisti reševati, ker se sploh da rešiti iz komunističnih razvalin. Kolikor je ogrskih vodilnih komunistov moglo pobegniti, se nabajajo na Dunaju, nekaj v Rusiji in drugje. Na Dunaju delajo razne zarote proti Hortijevemu režimu, toda špijoni ogrske vlade jih takoj sporoče Budapešti in vse te zarotniške načrte rabi Horty za pretvezo v še večjem potlačevanju tistega delavstva, ki je ostalo na Ogrskem in dela za socializem.

K temu poročilu dostavljamo, da so nekateri ogrski komunisti obtožili bivšega komunističnega diktatorja Bela Kuna, da je prvi pobegnil pred nevarnostjo in se ni brigal za usodo gibanja in posameznih komunistov. Nadalje se ga je dolžilo odgovornosti velikih neredov v upravi za časa vlade komunističnega režima, činov izdajstva in taktičnih napak.

Odbor tretje Internacionalne je imenoval poseben odsek, ki je na podlagi obdolžitve zadevo preiskal in po preiskavi izjavil, da so vse obdolžitve proti Bela Kunu neutemeljene. Bela Kun je sedaj v službi sovjetske Rusije.

Razne vesti.

Lokali desetih železničarskih unij v Union County, New Jersey, so sklenili podpirati pri jesenskih volitvah socialistične kandidate. V teku je akcija, da se za politični boj pridružijo socialistični stranki.

V *Oaklandu, Calif.*, so kupili socialisti moderno tiskarno, kjer se bo tiskal socialistični tednik *Oakland World* in vse druge socialistične publikacije in tiskovine v Californiji. "Oakland World", ki je glasilo socialistične stranke za Californijo, se je dosedaj tiskal v privatni tiskarni.

Socialistična stranka praznuje v tem mesecu enindvajsetletnico od kar deluje pod tem imenom. Ustanovljena je bila kot socialistična stranka meseca julija 1901 v Indianapolisu. Socialistična organizacija okraja Cook (Chicago in okolica) bo povodom te obletnice imela svojo slavnost v parku White City na "South side". Nastopili bodo zunanji in domači govorniki.

Čehoslovaška marksistična federacija je potom splošnega glasovanja sklenila, da se pridruži novi delavski stranki, ki je nastala iz bivših članov socialistične stranke, ki so hoteli priznanje 21. točk in pridruženje k moskovski Internacionalni, ter iz članov bivših komunističnih strank, ki so se naveličali delati "pod

zemljo". Češka socialistična federacija je odstopila od socialistične stranke po detroitski konvenciji l. 1921, ker je zavrгла predlog za pridruženje k moskovski internacionali. Potem se je pričela med češkimi sodruzi živahna diskuzija, kam naj se pridružijo. H komunistom jih ni veselilo, druge take stranke pa tudi ni bilo. Prekrstili so svojo organizacijo v "marksistično federacijo" in sklenili, da ostanejo za en čas samostojni. Potem so se pričeli pogajati z "Ameriško delavsko alianco", toda definitivno se ji niso pridružili. Po formiranju omenjene stranke se je pričela kampanja za pridruženje k nji, stvar je prišla na splošno glasovanje in predlog je bil sprejet z večino glasov. Čehoslovaška marksistična federacija ima okoli 500 članov. Del čeških sodrugov je reorganiziral čehoslovaško socialistično federacijo, ki pripada k socialistični stranki. Njeno glasilo je tednik "Delnicke Listy", ki izhaja v Clevelandu.

Unija *Amalgamated Clothing Workers* je dne 1. junija odprla banko pod državnim čarterjem v Chicagi. Delniška glavica znaša \$200,000. Poleg te je v Zedinjenih državah že več drugih unijskih bank, med njimi narodna banka bratovščine železniških strojevodij v Clevelandu.

Vesti iz inozemstva.

Nizozemska poslanska zbornica je sprejela zakon, s katerim podaljšuje delavnik od osem na osem in pol ur in delovni čas od 45 na 48 ur tedensko. Po vojni so v nekaterih evropskih državah uvedli zakoniti osemurni delavnik, ki ga hočejo privatni interesi potom zakonodaje sedaj podaljšati.

V Nemčiji se je pričelo gibanje za zedinjenje socialističnih strank, v kar jih sili monarhistična nevarnost. Po umoru zunanjega ministra Rathenauja, ki se ga pripisuje na rovaš monarhistov, kakor tudi nekaj drugih političnih umorov v Nemčiji po vojni, so pričeli radikalni elementi razpravljati o potrebi edinstvenega bloka, da se obvaruje republika. Sedanja nemška vlada je koalicijska, sestavljena iz strank manjšine. Če bi prišlo do zedinjenja večinske in neodvisne nemške socialistične stranke, bi Nemčija dobila socialistično vlado. Toda vprašanje je, če je stvar v obstoječih razmerah izvedljiva, in če so vsi socialisti tudi pripravljeni vzeti breme v takih okolščinah nase. Gotovo je le to, da bodo držali solidarno fronto proti dvigajočemu monarhizmu.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Pričujoča številka Proletarca je 774.

Če je številka poleg vašega naslova manjša kot 774, je to znamenje da vam je naročnina potekla. Ponovite jo takoj, ali pa sporočite, da jo poravnate pozneje, sicer se vam list ustavi. Zlasti velja to za naročnike v tistih naselbinah, v katerih Proletarec nima zastopnika.

Poštni zakon zahteva, da je naročnina poravnana; istotako hočejo svoje tiskarna in drugi upniki. Ne čakajte, da vas upravnistvo opominja s posebnim pismom. Ti opomini morajo za en čas izostati. Prvič stanejo denar, drugič pa vzamejo čas, ki je odločen za druga dela. Prosimo, uvažujte to!

UPRAVA PROLETARCA.

DRŽAVLJANSTVO ZA ŽENSKE.

(Jugoslovanski oddenek F. L. I. S.)

V zakonskem načrtu, ki gre pod imenom Johna oziroma Shortridge Bill in o katerem je bilo že bilo govora zlasti radi določbe o registraciji, se nahaja tudi odstavek, ki namerava uvesti za ženske popolnoma nova načela glede dobave oziroma izgube državljanstva. Ne da bi se čakalo na usodo gori omenjenega zakonskega načrta, je bil predložen v poslanski zbornici kongresa (House of Representatives) nov zakonski načrt, ki se bavi le z naturalizacijo in državljanstvom posebnih žensk. Ta načrt, ki nosi številko H. R. 12022, je dne 20. junija sprejet v poslanski zbornici. Ako bi senat pristopi in predsednik ga podpiše, bo nov zakon radikalno spremenil dosedanje določbe glede naturalizacije in državljanstva, v kolikor poročene ženske prihajajo v poštev.

Zakon sloni na načelu, da ženska ne sme radi tega spola ali zakonskega stanu biti prikrašana s svojimi pravicami, da postane naturalizirana državljanka Zedinjenih Držav.

Dosedaj je ženska sledila državljanstvu svojega moža; ako se je poročila z Amerikancem oziroma ako je njen mož postal naturaliziran državljan Zedinjenih Držav, je ona že s tem samim činom postala ameriška državljanka. Po novem zakonu pa bi se to odpravilo in žena bi postala državljanka ne več radi materne pravice, ampak le iz svoje lastne pravice. Z drugimi besedami, žena bi morala, kakor vsak drugi, zaprositi za naturalizacijo in dobiti sama drugi papir na podlagi predpisov naturalizacijskih zakonov. Drugače bi ostala inozemka, tudi ako je njen mož Amerikane. Zakonski načrt pa določa znatne olajšave za naturalizacijo takih žen, ki se poročijo z Amerikancem, od katerih mož postane državljan vsled naturalizacije. Za njih ne bi bilo treba prvega papirja in postalo bi lahko državljanke po enoletnem bivanju v Zedinjenih Državah.

Ameriška državljanka pa ne bi izgubila svoje državljanstvo radi poroke z inozemcem, ako se izrecno v odločbi temu državljanstvu pred naturalizacijskim sodiščem. Ako se preseli z možem v inozemstvo, potem bi veljala glede nje iste določbe o ekspatriaciji, kakršne so v veljavi glede naturaliziranih državljanov. S teh se namreč domneva, da so se odrekli ameriški državljanstvu, ako prebivajo v inozemstvu skozi pet let in v svoji rojstni domovini skozi dve leti; to domnevo pa morejo ovreči potom prijave pri ameriškem konzulatu.

Vse one prejšnje Amerikanke, ki so vsled poroke zgubile svoje državljanstvo, bi ga lahko zopet dobile potom zgoraj navedenega olajšanega postopanja; mven tega bi pri njih odpadla potreba po spritvanju pri prihodu (Certificate of Arrival), ako so med tem ostale v Zdrženih Državah.

Skratka, novi zakon določa, da državljanstvo poročenske je odvisno od nje same in ne sledi državljanstvu moža, ako se poroči. Inozemka, najsihodi sama ali poročena, more postati ameriška državljanka na podlagi splošnih predpisov o naturalizaciji. Ako se poročena z inozemcem, more sama postati državljanka tudi ako on ostane inozemec. Ako pa je njen mož Amerikane, potem pa mora tudi zaprositi za naturalizacijo, ravnotako kakor vsak drugi, ali veljajo za nje posebne olajšave, ker v takem slučaju ji ni treba prvega papirja in se zahteva le enoletno bivanje v Zedinjenih Državah. Amerikanka pa, ki se poroči z inozemcem, ostane še vedno ameriška državljanka.

Osnovno načelo nameravanega zakona je enakopravnost ženskega spola tudi v zadevah državljanstva.

***

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slova socialističnega kluba št. 114, ISL, se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubskih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redi so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujemo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

IZ PENNSYLVANIJE.

Piše Chas. Pogorelec.

Morda bo kdo mislil, da sem se zgubil kje v hribovski Penni., ali pa, da se mi je prigodilo še kaj hujšega v teh časih, ko padajo delavci pod krogliami in puškami kompanijskih puškarjev, ker se že dolgo nisem oglašil. Niti ni potrebno domnevati, da me je "papa", zastopnik "delavske" Slovenije, natiral. Da se nisem oglašil prej, je bil vzrok v obilni delu na polju agitacije, ki je veliko, delavcev za to pa ni ravno preveč.

Boletela me je "časť", da sem imel priliko se od bližnjim seznaniti s "starim borcem za delavske pravice" v Papatom, kakor ga oglašja g. Novak, katerega vidim samo devet let, da je oddal od sebe denar, nam pa podporo michiganskim štrajkarjem v bakreni stroju.

Kot omenjeno, sem se sestal s Papom. Fant jo je imel v prostore društva Adrija, kjer je reorganiziral socialistični klub imel svojo sejo, toda prišel nisem. Vpraševal je, kje je Pogorelec, kateremu mu je pokazal, namreč, da ga bo razkrinkal, kararava slovenske delavce od prave rrvolucionar. Stranke, ki se je o zadnjem božiču petič prelevila, toda pomagalka, komu naj se zahvalim, da sem jo tudi prej odkuril? Toda glej spaka, ravno ko sem bil, da sem "varen" pred tem "starim borcem", kar se primaha za mano na Hogback, kamor sva šla s svojim Semrovom, tajnikom kluba, na agitacijo. "Sedaj sva skupaj," si je mislil fant, zdaj pa na "nakrinskavanja!" "Kar zvil bom tega tiča, kaj jih znamo samo mi, najnovejši revolucionarji pri "svski" stranki, ki v imenu zedinjene fronte delavsko-proletariat še bolj razdvajamo", mu je najbrž rotil na glavi.

Fant se je pošteno trudil v potu svojega obraza, citiral in citiral iz fermanov in programa njihove stranke, ki je v resnici bolj reformistična kot je bila bila socialistična stranka. Pomilovati je treba take ljudi, ki se navdušujejo ob programu nove stranke in mislijo, da imajo nekaj novega, v resnici pa so le deli točke iz starih socialističnih programov in jih spet iz revolucionarno donečimi frazami. Socialistična stranka je delala za reči, ki jih propagira se v stranki, ko se je njenim novopečenim leaderom konaj sanjalo o socializmu. In pa njihovi argumenti. "Masa je z nami in edino vi, socialisti, ste proti, da ni revolucija izbruhnila po vsem svetu. . ." Namit, to bo pa menda res! Saj kapitalizma sploh ne kapitalističnih vlad, ne militarizma ter monarhije samo socializem vlada po vsem svetu, pa se ni nič noče umakniti. "Edino socialisti ste krivi vsega." Glej ga no spaka, če mase niso na strani socialistov, ampak z vami, kako morejo biti oni odgovorni za gorja, ki tepejo človešvo? Čudna logika. Ej, pa ali se mi, da se boš moral še veliko učiti.

Tudi na Herminie sem naletel na take "papate". Oni argumentirajo: "Vi idete sve prelagano, trezno silu." Tam so v znamenju "enotne fronte" podjetata skušali organizirati poleg socialističnega tudi svojo "trdnjavo" za delavsko stranko. Če so mi mi ni znano. Oni nočejo "puno članova, samo oni levi, koji će biti in straži, i kada će doći revolutija, tak onda ćemo mi preuzeti vodstvo."

Ko verujete "u silu", čemu vruga ste zlezli na "nasa" tla? Čemu kopirate program socialistične stranke, ako je "konservativna?" V svoj program niste sprejeli diktature proletarijata, niste priznali internacionalne, niste osvojili 21 točk iste. Citiral sem vaš program, ki ste ga sprejeli na svoji božični konferenci zadnje leto, toda zastoj sem iskal vsega, kar ste zahtevali od socialistične stranke, naj sprejme svoj program. Kako naj se razlaga to vaše po-

stopanje? Vse, kar obljublimate ameriškemu delavstvu, je "a set of fighting leaders." Great Scot! V svoji sredini imate ljudi, ki so se še pred kratkimi par leti tepli za politična mesta na listi kapitalistične demokratske stranke. Hillquita in Bergerja blatite, toda takih grehov vendar ne najdete na njima, kakor na nekaterih vaših "bojevitih vodjih". Oni, za katerimi drvine, so hoteli postati bogovi — leadri in nekaj voditi, v socialistični stranki pa se niso mogli povzpeli tako visoko. Zato je bilo treba nove stranke, "so they can lead somebody."

Vi kar pojdite svojo pot. S časoma bo že prišlo streznjenje. Sedaj ste še opojeni bombastičnih fraz, ki jih iztresajo razni demagogi brez konca in kraja.

Drug tak "papa" je neki Fred Merrick iz Pittsburgha. Sestal sem se z njim po shodu v Yukonu. Zahteval je od mene, naj povem svoje mnenje o "delavski" stranki. Odgovoril sem mu, da ne uvidevam potrebe še nadalje cepiti delavskih vrst na političnem polju, nakar je postal ves iz sebe. Izlil je golido gnojnice na socialistično stranko na način, ki se ga poslužuje Billy Sunday-ji in drugi od kapitalističnih interesov plačani agentje. Fant je bil pred desetimi leti izključen iz socialistične stranke, to je v času, ko je stranka na indianapolski konvenciji sprejela točko v pravila, ki je brisala propagiranje "direktne akcije" iz agitacije socialistične stranke. Tedaj je bil pristaš in propagator za I. W. W. Napadal je vsakega, ki je propagiral izobraževanje članstva v obstoječih unijah, da se jih pridobi za socializem in industrialni unionizem. In danes delajo ti ljudje isto, kar je že takrat izvajala socialistična stranka. In kakor je takrat napadal socialiste, ki niso soglašali s taktiko I. W. W., tako sedaj napada člane I. W. W. in bi najrajše videl, da bi jih že danes pobral vrag. Taki so fanatiki. Kar danes propagirajo, jutri pobijajo. Leta 1914 je bil zapleten v štrajk pri Westinghouse Co. Dogodili so se izgrede in več delavcev je bilo ubitih. Bil je aretiran, čes, da je nagovarjal stavkarje k izvrševanju nasilnih dejanj. Glavni dokaz je državno pravdnštvo črpalo iz uredniških člankov njegovega lista "Justice", v katerih je navajal potrebo direktne akcije, sabotaže in razbijanja strojev. Socialistična stranka, katere ni bil član in katero je ob vsaki priliki napadal, je zanj organizirala obrambno akcijo in pozvala odvjetnika sodruga Seymour Stedmana, da ga je na sodišču zagovarjal. Stranka je storila vse, kar je bilo v njeni moči za njegovo obrambo, in to s stališča delavske solidarnosti. Ko je l. 1919 prišel iz ječe, ni bilo nikjer prijateljjev njegove "direktne akcije", da bi mu pomagali. Zopet je prišla socialistična stranka in zbrala čedno vsotico denarja, da mu je pomagala na noge. Sedaj je z "delavsko" stranko in njegovo glavno delo obstoji v napadanju socialistične stranke. Obetal mi je, da bo razdril kolikor bo v njegovi moči, kar bomo jaz in drugi naši sodrugi zgradili. Svoječasno je sprejel \$100 od lokalnega odbora v fond za osvoboditev političnih jetnikov. Od tega dela in za prejeto vsoto ni nikdar predložil računa, kje, kako in zakaj je porabil omenjeni denar. Da se izogne vsemu nadaljnemu pojasnjevanju, je prišel na dan z neresnično trditvijo, da mu je bil denar izročen za njegove potrebe. Ko je pred leti resigniral kot organizator lokalne strankine organizacije v Pittsburghu, je bil čisti rezultat njegovga delovanja v tej službi ta, da je organizacija zjebredla v ogromen dolg, tako da je vzelo tamošnje sodruge leta, predno so ga poplačali. Taki ljudje hodijo okrog delavcev in jih razdvajajo v razne strančice in frakcije. In nič čudnega ne bo, če prično nekega lepega dne napadati to, kar danes hvali.

Te podatke sem dobil iz zanesljivega vira in jih podajam naši javnosti, da vidi, kako razumejo nekateri ljudje delo za enotno fronto proletariata. Napisal sem te vrstice ne iz osebnih ali sebičnih nagibov, pač pa ker mi je žal, ko moram gledati to razdvajanje delavstva, ki ga vrše take kreature in fanatiki. To ne koristi

delavstvu v nobenem oziru, pač pa samo kapitalizmu. Zavedni delavci, ne cepite svojih sil! Utrjujte obstojče socialistične organizacije, kjer jih še ni, jih pa ustanovite. To je edina pot, če se hočemo otresti kapitalističnega robstva.

O svojem delu v pretečenem mesecu sem mislil poročati že prej, čas pa mi to ni dopuščal. Opisati ga hočem na kratko v naslednjem. Zadnji mesec sem se mudil na agitaciji v okolici Johnstowna, v Cambria, Somerset in nekoliko v Indiana County. Rezultat je okrog 100 naročnikov na Proletarca, prodane je bilo za \$82 literature in nabrano \$18.69 listu v podporo, vstevši kolekto na shodu v Dunlo. Dobilo se je tudi par prispevateljev v skupino 400-terih, ki je pozvana zbrati vsoto za poplačanje dolga, ki ga ima list v tiskarni. Z naročniki se je doseglo največ uspeha v Johnstownu, Dunlo, Lloydelu in Onnalindi. V zadnjih treh naselbinah je bilo prodane tudi največ literature. Na Dunlo se je vršil precej dobro obiskana shod, in opaziti je bilo, da so bili udeleženci z mojimi izvajanjmi zadovoljni. Koncem shoda se nabralo \$7.22 Proletarcu v podporo. Po Somerset County, kar se tiče naročnikov, rezultat ni bil tak kot bi moral biti, kar je pripisati v precejšnji meri štrajku in deloma slabim delovnim razmeram, ki so obstajale še pred stavko. Premogarji niso delali nad leto dni več kot po eden ali dva dni v tednu in povrh tega imajo sedaj še dolgotrajni štrajk. Nekoliko vzroka za nezadovoljiv uspeh pa se mora pripisati brezbriznosti delavstva, ki je v nekaterih krajih popolna, bile razmere take ali take.

Na Beseker-ju sem naletel na sejo štrajkarjev, ki se je vršila v gozdu pod hrasti. Na povabilo stavkarjev, če hočem spregovoriti par besed, sem se drage volje odzval, in udeleženci so bili z istimi zadovoljni. Popoldne istega dne se je vršil na hribu pri Boswellu shod premogarjev iz vseh okoliških selišč, kamor sem bil tudi povabljen. Navzočih je bilo kakih 5.000 štrajkarjev in njihovih družin — res impozantna manifestacija. Zdelo se mi je kot kak tabor pri Vižmarjih v minulem stoletju v časih, ko so se Slovenci borili za svoje pravice.

Na tem shodu sem imel manj sreče. Rojak Potočnik je sporočil predsedniku shoda, da žele, da bi tudi jaz spregovoril par besed. Šla sva proti govorniški tribuni, ki je bila v tem slučaju — kup zemlje. Malo pred časom, ko bi imel nastopiti, začnejo organizatorji stikati glave, in predsednik mi sporoči, da mi ne more pustiti govoriti na tem shodu, ker me ne pozna in se boji, da sem morda od nasprotne strani — od operatorjev menda. Vse moje legitimacije niso nič izdale. Končno ga vprašam, ako pozna Marksa, ki je podpredsednik distriktne organizacije. Bil je navzoč in šele po njegovem pojasnilu so mi dovolili govoriti. Z njim sva namreč nastopila na enem shodu v Johnstownu. Predsednik shoda mi je dovolil govoriti 15 minut, toda nikakor da bi govoril o socializmu. O njem bodo premogarje baje učili po končanem štrajku. Jaz imam o tem svoje dvome, ker so mi konservativni organizatorji in vodstvo strokovnih unij, med njimi U. M. W. of A. precej dobro znana. O socializmu jih ti ljudje ne bodo učili, niti sedaj, niti pozneje. Kako neki, saj ga v veliki večini sami ne poznajo, razun, kolikor čitajo o njem v kapitalističnih listih. V teku 15 minut, kolikor mi je bilo dovoljenih za moj govor, človek ne more veliko povedati, naj si bo o eni ali drugi stvari. Toda z mojimi izvajanjmi so bili ljudje zadovoljni, tako, da so me povabili govoriti na piknik 24. junija. Tam sem imel priliko govoriti dalj časa, and believe me, da sem jo tudi izrabil. Govoril sem v obeh jezikih. Govorilo je še pet drugih govornikov v raznih jezikih. Tudi ta prireditev je bila dobro obiskana. V sedanjem štrajku unija ne daje podpore iz enostavnega vzroka, ker je blagajna izčrpana. Razni drugi štrajki, kot v Alabama, W. Virginiji, in druge stavke lokalnega značaja praznijo fondе. Poleg stavk ima unijsko delavstvo še razne legalne procese, ki žro v Ameriki ogromne vsote, kajti boj na sodiščih je drag. Denar bi unijam pošel, tudi če bi ga imele na koše. Štrajkarji torej iščejo druga pota, da pomagajo najbednejšim med njimi. Eno teh sredstev so razne priredbe, ki prinašajo večji ali manjši prebitek. One služijo vtrjevanju solidarnosti, so dobro agitatorično sredstvo in poleg tega prinašajo gotove vsote za odpmoč revnejšim štrajkarjem.

Najtežji boj imajo stavkarji v Johnstownu v t. Cambria City. Ne le, da imajo opraviti z najnevarnejšo maso v tem okolišu, ampak tudi mestne oblasti so najbolj brezobzirne. Piketiranje je prepovedano, pa je dovoljeno s takimi omejitvami, da je sploh brez pomena. Mestni župan Caufiel, ki je ob enem sodnik in tožni pravdnik, nastopa z vso silo svoje avtoritete proti štrajkarjem. Piketiranje jim je dovolil, toda morajo biti v razdalji 40 čevljev drug od drugega, bližini stavkokazov sploh ne smejo, dočim ima kompanija vso gardo uniformiranih in civilnih prepovedev na straži. Tem pomaga še mestna policija in policijski voz je vedno pri rokah, da povede rušilec in reda v temnico. Enkrat sem se tudi jaz udeležil piketiranja; korakala sva z enim štrajkarjem gor in dol po hodniku; kompanijski pretepači so stikali glave in vpraševali, kdo da sem. Bil sem jim predmet velike pozornosti. Dva sta korakala pred nama, dva za nama, pazili, da bi midva kakega garjevca z očmi ne poškodovali. Pred nedolgo časa so imeli štrajkarji sejo. Kakih 20 se jih je spravljalo na piketiranje in pred odhodom želeli, naj jim govorim. Ko je bilo vse v redu in se pripravljali odkorakati po dva in dva v primeru, da daljši, pride prednje občinski tajni policaj s sporočilom, da jim ni pod nobenim pogojem dovoljeno bližino ulice in hodnike. Če to naredbo kršijo, naj posredno pripisejo sami sebi. Vsa mestna policija je bila zbirana mirana, poleg nje tudi kompanijski pretepači, kar sto petdeset po številu, ki so komaj čakali, da bi smole količke preiskovali na glavah stavkarjev. Slednji pa jim niso hoteli napraviti tega veselja. Dva odbornika unije sta šla do policijskega načelnika, kateremu so pojasnjevala, da je piketiranje po državnih zakonih dovoljeno. Mož je to priznal, toda dostavil, da mesto odredba ne dovoli. That's all there is to it. Delavci zakoni so eno, kompanijski, kadar se ogroža njihov profit, pa drugo. So let us sing "My country 'tis of thee . . ." Hurray for the land of the free!

Tako se postopa z delavci v Johnstownu. Tragično pri vsem je, da so delavci sami odgovorni za take razmere. Sedaj imajo priliko to spoznati. In če se iz tako šen kaj nauče, bodo znali v prihodnje bolje rabe svoje orožje glasovnico. Mislim, da ne pretiravam, ko trdim, da tvori delavstvo 75% prebivalstva v Johnstownu. Vlado mesta pa imajo v rokah ljudje, ki stajajo molohu kapitalizmu. Ali je to delavstvo politično organizirano v socialistični stranki? Ne! Ako hočete delati sebi — v organizacijo! O, yes, saj smo. Na Moxhamu imamo "politični" klub, "ki je 'glij' tako dober kot socialistični." Well, well. "Ampak mi hočemo biti socialisti tako da ne bo nihče vedel," se mi je izrazil par teh politično brezbarvnih ljudi. Dobro, če hoče biti vi taki, je to vaša stvar, nikarte pa na ta način navajati in begati druge delavce. Če kdo izmed vas danes potom vašega kluba kaj vpliva pri mestnih oblasteh in pri kapitalističnih političarjih, s tem še ni rečeno, da bo delavstvo imelo od tega kake koristi. Pravite, da treba delavstvo najprvo poučiti. V tem se z vami strinjam. Vprašanje je le, o čem ga vi mislite učiti. Socialisti hočemo, da se delavstvo vzgaja v razredno namenny duhu. Poučevati ga je treba, kaj je socializem, o čem se bo socialistična družba razlikovala od kapitalistične, navajati ga je treba v socialistično organizacijo in ga vsposobljati za organizirano delo. To so stvari, o katerih se govori v socialističnih klubih, in pa, kako se najde kako "dobro" zrno — kak delovni prijatelj — v kapitalističnih vrstah. S takimi "dobro namami" ima delavstvo že več kot preveč izkušenj in vselej je dobilo po plečih. Delavstvo sedaj veliko trpi zato, ker preveč rado sledi brezbarvnim političnim klubom.

Delavci na Moxhamu, dovolj je vas takih, ki ste inteligentni, zato se zedinite in ustanovite socialistični klub. Stopite na pot, po kateri koraka socialistično delavstvo in sodelujte z njim v boju za socialistični družabni red.

Kot je bilo že poročano, se je v Johnstownu organiziral socialistični klub št. 65 z devetimi člani. Na naslednji seji jih je pristopilo še osem, tako da ima klub danes 17 članov. Tudi za prihodnjo sejo se danes nekaj novih kandidatov. Vse kaže, da se bo klub razvijal. Članom priporočam, da ne dopuščajo svoje osebnosti in vodijo vse delo stvarno in premišljeno.

kar hoče vlačiti osebne spore na seje kluba, mu na točko povejte, naj take reči rešuje drugje. Tako bolelo je imel klub v prošlosti, zato je dvakrat propadel. Če, da se to več ne dogodi.

Moje delo v okrožju Johnstowna je končano. Sotragom in somišljenikom iskrena hvala za kooperacijo. Lahko rečem, da ako dobim toliko kooperacije po tujih krajih, je uspeh zagotovljen.

Sedaj sem na agitaciji v okolici Pittsburgha, v obeh Washington in Fayette in podam se tudi v W. Virginijo, ako mi bo dopuščal čas.

O, yes, še nekaj. "Neupogljivemu" iz Herminie bi ostaval, naj preneha stresati svoje umotvore in narediti druge. V dopisu, na katerega odgovarjate v "G. N." se brzdane čutite prizadetega. Pravijo, da ako se ne stopi na rep, zacvili. Bo menda res. Poslužujete se bankirskega lista, ki je še ob vsakih volitvah prodal delavce za nekaj stotakov kapitalističnim strankam. In ne samo ob volitvah, tudi iz zadnjega štrajka v Westmoreland County l. 1910 — če ste bili Vi takrat prizadeji ne vem — bi se dalo precej zanimivega povedati, ako je zastopal "list slovenskih delavcev" interese štrajkarjev. Naglašate, kako je "dotični list razširjen. Well, tega ravno ne vem in me tudi ne zanima. Vem pa, da sem ga zelo malo opazil po stanovanjih naših delavcev, koder sem hodil dosedaj. Mnogi obetajo, da ga bodo, ko jim naročnina poteče. Da bi ga kateri hvalil, tega nisem opazil. V tem ste menda Vi izjema. Vse drugemu mnenje imajo ljudje o Proletarcu in Prosveti, ki ste v resnici štrajkar, so vaši dopisi v "G. N." precej slabo spričevalo vaše zavednosti kot delavca. Dobra se mi, da ste bolj podobni Francetu iz Pitcairna. Podpisati se za "štrajkarja" je zelo lahka reč. Upam, da ni kaj takega, toda sumajo povzročate Vi sami.

ČUDNI POJMI.

IZ JUŽNEGA ILLINOISA. — V teh krajih je zelo vroče, zato smo tudi zelo radikalni. V vročih krajih so ljudje bolj revolucionarni, kakor v hladnih. Zato je v Južni Ameriki, v Mehiki, na Portugalskem in tako naprej, tudi več revolucij kakor pa v deželah s hladnim podnebjem.

Za "Proletarca" tu ni tako lahko agitirati, kot bi kdo mislil, četudi je radikalen, socialistični list, in ga tudi socialistična organizacija. Za "Slovenijo" bi bilo morda lažje agitirati, četudi ima vsled svojega nihilizma kar dva križca na svojih straneh, ker je vsled dveh katoliških podpornih organizacij. Katoliške organizacije namreč ne marajo za glasila drugačnega lista, kakor strogo "komunistične". Toda da ne bomo čitatelji o nas v zmoti, moram pojasniti, da pri nas ne čitamo Proletarca, pa tudi Slovenije ne. Da je ona "komunistični" list, bi sploh ne vedeli, ako nam ne bi tega pripovedovali naši prijatelji Hrvti na raznih došilih, in tako je tu le malokomu znano, da ta "odrešeniški" list priobčuje dopise, v katerih se agitira za cerkvene piknike, za razne samostojne kandidate, ki so niti delavski "prijatelji", in za izobraževalne domače v starem kraju, ki jih gradi liberalna gospoda, ki so h kapitalistični demokratski stranki, ki je stranka jugoslovanske vladne gospode. Kar vemo je, da je "S." ravno tako "dober" list kot je Znanje, kar sem je povedal med drugim tudi sam Cvetkov. Njemu ne verjamemo, kakor katoličani duhovnikom in papežu ne cerkvenim legendam. Enkrat sem bil pri nekem rojaku, ki mi je na vse pretege hvalil list "S." ter mi ga dal v roke, da ga pogledam. Toda ta dobri rojak ga je janesel iz pošte ter ga položil na mizo, ne da bi ga čital. List je bil nedotaknjen do časa, ko ga je izročil meni, in strani še niso bile razrezane. Jaz ga začudeno gledam, češ, "kako moraš vedeti, da je dober list, in ga niti ne čitaš?" Well, človek mi je odgovoril, da mi je tako povedal tisti, ki je pobiral za Znanje in za Slovenijo ter rekel, da je ravno tako dober list kot "Znanje". "Jaz mnogo ne čitam — je dejal — ampak podpiram take liste." Na "Proletarca" ni naveden, kajti Proletarec je kriv, da vlada v Jugoslaviji Aleksander in Proletarec je odgovoren za prodajo tega in drugih z jugoslovanskim prebivalstvom naseljenih krajev Lahom.

Ko se vreme nekoliko ohladi, je upati, da se bodo odložile tudi nekatere glave. Upam, da se bo takrat v

teh krajih več delalo za socializem pa manj zabavljalo. — k. —

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Trije naročniki so se pritožili, zakaj so bili tirjani za poravnanje naročnine, ki so jo vendar poravnali. Ena taka pritožba je prišla skozi zastopnika, ki se huduje, češ, zakaj tirjamo ljudi, ki so poravnali naročnino njemu.

Vsem tistim, ki so dobili tirjatve, pa so med tem časom poravnali svoj dolg, moramo, kakor izgleda, pojasniti, kako se to dogaja, da ne bo drugič nepotrebnih sumničenj.

Ko se pripravlja cirkular, upravnik ne more vedeti v naprej, kdo bo med tem časom poravnal naročnino pri zastopniku ali direktno upravi, in tako se dogaja, da je nekaj naročnine med tem ko je cirkular na poti, že poravnana. Toda upravi ni mogoče preklicati pisem, ki so odšla po pošti; kar more, je računati na inteligentnost naročnikov, od katerih pričakuje, da bodo položaj razumeli in vzeli to stvar tako na znanje. Pri vseh tirjativah so taki slučajni namreč neizogibni.

Tiste naročnike, ki so dobili tirjatve, pa so med tem časom naročnino poravnali, prosimo, naj dotični cirkular zavržejo, pa bo vse v redu; kajti če je naročnina poravnana ali ne, jim bo razvidno iz tekoče številke in številke, ki je pripisana poleg naslova.

Končno še nekaj: Včasih se dogaja, da ne dobi kdo lista. Vzroki za nedostavljanje lista so lahko različni. Nekateri ne dobe lista, ker ne pošljejo dovolj natančnega naslova; drugim popači lahko naslov tiskarna, ki stavi naslove; lahko se pripeti vzlic pozornosti pomota tudi v upravnistvu; včasih je kakšna pomota na pošti itd. Nihče od tu naštetih faktorjev ne dela pomot hoté. Eden in drugi si prizadeva, da stori najbolje, kar je mogoče. Toda dogaja se, da dotični, ki so naročili list, pa ga ne dobe, ne poročajo tega upravi lista, ampak pripovedujejo to svojim sosedom in drugim, ki nimajo prav nobene zveze s to rečjo, vsled česar jim tudi ne morejo pomagati. Kdor je naročil list, pa ga ne dobi, naj sporoči to takoj direktno upravi lista ali pa zastopniku, če je v dotični naselbini. Kakor vsako drugo podjetje, tako potrebuje tudi list kooperacije. Kajti le s kooperacijo je mogoče doseči največjo točnost pri odpravljanju lista, in s tem največjo zadovoljnost napram naročnikom.

POSTA NI NASLA:

Ign. Kušljan, R. R. 2, Milwaukee, Wis. Mr. Kušljana prosimo, naj nam pošlje pravi naslov. *Uprava.*

ALI VERJAMETE V PREROKOVANJA?

Na podlagi slovite "prikazni" pokojnega grofa Leo Tolstoja za Lenina ni še prišel čas smrti. Doslej se je Tolstojevo "prerokovanje" kolikor toliko izpolnilo, razun, da se je vse dogodilo leto ali dve pozneje kakor je on prerokoval.

To napovedovanje je izročil svetu leta 1910, v katerem je prednaznanil balkansko vojno in svetovno vojno. Vojno bi imel povzročiti komercializem, in izid je bil predsporočen s prerokbo, da bodo ostali samo trije velikani, anglo-saksonski, romanski, slovanski in mongolski. Napovedal je, da bo po letu 1925 formirana svetovna federacija narodov.

V pogledu Lenina se lahko spravi v zvezo Tolstojevo prerokovanje, da bo okoli leta 1915 "stopila na pozorišče krvave drame nenavadna oseba s severa — nov Napoleon. On bo človek malih militarističnih sposobnosti, pisatelj ali žurnalist, ampak v svoji pesti bo držal skoro vsjo Evropo do leta 1925. Opis soglaša z Leninovo osebo, kakor primerna rokavica roki, s to izjemo, da je prišel na pozorišče leta 1917. Če bo umrl preje kakor leta 1925, bo treba dobiti duševnega kleparja, da bo popravil Tolstojev preroški sloves. —

Milwaukee Leader.

Kako se giblje skupina 400-terih pri akciji za brisanje "Proletarčevega" dolga.

V 771. številki "Proletarca" smo objavili nekaj pisem, ki so jih poslali upravi lista člani zgodovinskega bataljona in v predzadnji številki je bil objavljen prvi izkaz poslanih svot za brisanje Proletarčevega dolga.

V tej številki objavljamo zopet nekaj odlomkov iz pisem, ki jih je dobila uprava lista, od kar je bil objavljen prvi izkaz tega fonda. Iz nekaterih pisem je razvidno, zakaj se ta ali oni ne more takoj odzvati z odmerjeno svoto, iz drugih zopet, kako potreben je Proletarec za slovenske delavce v Ameriki.

Kakor so neprijetne vesti, zakaj se ta ali oni ne more takoj odzvati odmerjeni nalogi, dajejo upravi vendar zadoščenje, ker je iz teh vesti razvidno, da jemljejo dotični člani zadevo brisanja Proletarčevega dolga za resno. Toda posamezniki so — blizo in daleč — nekaj takih je prav blizo našega urada — ki delajo že leta in leta brez presledka, so takorekoč brez družine, pa jim niti v glavo ne pade, da bi nam sporočili, če se mislijo sploh kedaj spomniti na naš apel ali ne.

Medtem ko jemljejo prvi zadevo Proletarčevega dolga za resno, jemljejo drugi to zadevo za nekakšno komedijo. Za komedijo jo smatrajo zato, ker vidijo menda v vsaki drugi stvari, kjer niso sami direktno osebno okoristeni, samo komedijo in nič drugo. Taki nazori prihajajo iz dveh virov: prvič iz grobe gole sebičnosti, drugič pa vsled pomanjkanja znanja o družabnih dolžnostih in razrednega boja. Kaj čuda, če se ob takih prilikah človeku usiljuje misel, če se apeli, na katere se odziviljejo vedno le eni in isti ljudje, še izplačajo, in če so žrtve doprinešene po teh lojalnih, zvestih in neumornih sodrugih in somišljenikih končno res toliko vredne, kakor se nam zdi da so, in če bi šli v takih razmerah še naprej s križem proti Golgati, ali ne. Samo vztrajna volja za obdržanje tega, kar si je slovensko delavstvo v Ameriki po dolgih in težkih bojih pridobilo, to je da ima svoje politično delavsko organizacijo in list, in pa vztrajnost naših najboljših moči širom Amerike, nam je dajalo pogum in nas gnala dalje po strmi in ne lahki poti.

Kako naj se izneverimo in vržemo breme od sebe v času, ko potrebuje naše delavstvo moralne opore in duševnega odpora napram krivcih, ki se mu gode vsepovsod, koder živi in dela? Kako naj stopimo na stran in se izognemo bojem, ki so tukaj, ko vidimo, da prispevajo v ta sklad celo premogarji, ki so na štrajku, in niti ne vedo, kdaj bodo zagrabili zopet za lopato in kramp. Da, kako naj zapustimo strmo in trnjevo golgato, ko vidimo, da prispevajo 85 delavci, ki imajo družino in celo bolezen v hiši? In še več: kako naj "vržemo" križ od sebe, ko ima kapitalizem 4 petine ljudi pod svojimi gospodarskimi kremplji? Ali naj se vležemo in zaspimo? Ali naj plakamo? Ali naj se mar smejemo s pritaženim cinizmom, kakor tisti, ki vidijo v vseh rečeh, kjer ni nič "zanje" le komedijanstvo? Naša zavest nam pravi, da ne plakanje ne smejanje ne spremeni žalostnih razmer, ki so tukaj, temveč le vztrajen in neizprosni boj napram vsemu, kar se protivi našim ciljem in našim nalogam. Ta boj je organiziran boj — boj na gospodarskem in političnem polju; boj tistih proletarcev, ki poznajo svoje naloge in delajo za predrugačenje človeške družbe. Sebičneži, ki ne poznajo naloge svetovnega proletariata niti se ne zavedajo kolektivne moči, misleč, da prebredojo svet na svojo pest, tudi če je treba iti čez svoje tovariše, se lahko smejejo in nas imajo danes za norce. Toda čas bo prišel, ko se bo izkazalo drugače. Radi njihovega smejanja ne bomo odnehali niti za las; vzlic njihovemu smejanju in robantenju bomo šli naprej s svojim križem po negladki poti, ki jo ima proletariat presteti, dokler ne pride v novo deželo.

Tukaj so nekateri odlomki pisem, ki pričajo, da na tej poti nismo osamljeni.

Sodrug Jos. Gornik, iz Clevelanda, O., piše: "Cenjeno upravnništvo: Priloženo vam pošiljam ček za \$5, da ne bom ravno zadnji med 400terimi, ki imajo nalogo zbrisati Proletarčev dolg. Verjemite mi, da bi vam rad poslal toliko, da bi bilo za deset drugih, toda tudi jaz sem jako prizadet v teh slabih časih. V Clevelandu

sem že 21 let, in 16 let sem imel trgovino. Sedaj sem bil primoran vse skupaj prodati in sem zgubil precej mnogo. Na ta način je šlo mnogo trdo zasluženega denarja po vodi, toda pomagati se ni dalo. Sedaj sem let stari in povrh bolan. Pozdrav vsem zavednim delavcem! — J. Gornik."

Sodrug Ignac Slanovec iz Clevelanda, O., piše: "Apel za brisanje Proletarčevega dolga sem prejel in merjeno svoto dobite, kakor hitro se obrnejo moje spodarske razmere na bolje. Kupil sem krojačnico in se na ta način zadolžil. Proletarec se mi dopade inškos, in če bi moral res prenehati, bi bil to velika darec za naše delavstvo v Ameriki. Pozdrav! N. Slanovec."

Sodrug J. Ban, iz Verone, Pa., piše: "Cenjeni sodrug: "Obveščam vas, da sem pripravljen dati \$5, če kor hitro se moje gospodarske razmere obrnejo na bolje. Primoran sem namreč odpotovati iz Verone, kamor pridem, bom gledal, da pridobim Proletarčevih novih bojevnikov in naročnikov. Vaš za našo stvar J. Ban."

Sodrug F. Gorenc, iz Bonanze, Ark., piše: "Tukaj jaz sem pridružen akciji 400terih, da se briše Proletarčev dolg in prilagam \$5.00. Štrajk premogarjev plete mirno. Pozdrav! P. Gorenc."

Sodrug A. Vičič iz Chicaga, Ill., piše: "Cenjeno upravnništvo Proletarca: Pošiljam vam določeno svoto za izredno akcijo v pokritje Proletarčevega deficita. Ker sem prepričan, da je Proletarec bolj koristen za ljudski napredek sploh, kakor pa Zakrajškova in škofova šola na 22. cesti, bi bilo res škoda, če bi prenehal izhajati. Želim Proletarcu mnogo uspeha, in če bi razmere tako nanesle, da bi potrebovali zopet pomoči, izglasite se zopet, pa jo dobite. Nimam pa nobenega centa za Zakrajškovo kolekto — to naj kolekto priloži Bogu očetu. Pozdrav! A. Vičič."

Sodrug Paul Chesnik iz Canonsburga, Pa., piše: "Tukaj vam pošiljam pet dolarjev v zgodovinski list bataljona štiristoterih. Žal, da mi vsled slabih delovnih razmer ni mogoče dobiti tukaj nobenega, da bi prispeval v ta fond. Tukaj je namreč zelo malo takih, ki imeli simpatijo do socialistične izobrazbe. Socialistični pozdrav! P. Chesnik."

Sodrug Frank Grum iz Hibbinga, Minn., piše: "Tukaj vam pošiljam pet dolarjev v fond bataljona 400 za pokritje Proletarčevega dolga. Nimam jih sicer na razpolago, toda tak list kot je Proletarec je treba obrniti pri življenju, tudi če si mora človek odtrgati ust ali kako drugače. Moja iskrena želja je, da bi v delavstvo malo bolj zanimalo za svoje časopise in se zdravnilo k spoznanju svojega položaja. Kajti le tako, če bo to spoznalo, pridemo do cilja. Z združenimi močmi premaga delavstvo lahko vse zapreke, med tem ko si jih s konkurenco samo povečuje. Vaš za boljše bodočnost, Frank Grum."

Sodrug J. Rabich iz W. Newton, Pa., piše: "Karkar mi ne zamerite, ker sem bolj pri ta zadnjih med štiristotimi bataljona (O, niste ne, op. upr.) čepel malo pozno, sem storil vseeno svojo dolžnost. Je Rabich."

Sodrug John Langerholtz iz W. Newton, Pa., piše: "Cenjeni sodrug: Priloženo dobite Money order za \$6.50. Pet dolarjev je zato, ker ste me uvrstili v bataljona 400, dolar in pol pa za naročnino, ki mi je potekla zadnji teden. Ne dam sicer lahko teh pet dolarjev, toda ker gre za pokritje dolga ter se tako odvrne nevarnost, da bi list prenehal izhajati, moram; kajti če zgubimo Proletarca, zgubimo tudi naš boj — boj, ki ga vodi Proletarec tako spretno od svojega začetka. Žal, da ga tako malo ljudi podpira in čita. Koliko sem se že trudil, da bi ljudem dopovedal, kakšen pomen ima Proletarec za naše delavstvo, le škoda, da ni ošlo prav mnogo od tega v glavah. Vedno se sliši le zabavljanje čez slabe čase, toda da bi storili kaj stvarnega, da se ti časi odpravijo, tega ne. Kaj bi vam pravi, saj veste o teh rečeh sami tako dobro, kakor jaz. Prizato se pa čudim vaši vztrajnosti pri delu, za katerega plačilo je največkrat nevaležnost. Toda kakorkoli obravnamo stvari, ne preostaje za delavstvo nič drugega, kakor da se dram in izobrazuje. Zato pa nam je potreba Proletarcev, kakor človeku oči. Naša dolžnost je torej, da ga ohranimo, dokler ne pride končna zmaga. Pozdrav! J. Langerholtz."

Sodrug A. Pavlinič iz Bellaira, Ohio, piše: "Cenjenje Proletarca: Čital sem apel v Proletarcu, kjer zahtevate 400 somišljenikov, naj bi dali po \$5 za poplavo Proletarčevega deficita. Tem potom se prištejem jaz med ta krožek in vam tukaj prilagam \$5. Do sedaj sem opazil v izkazu iz te okolice samo sodruga Josip Zembergerja, ki stoji v prvih vrstah. Nace je menda že star bojevnik, in kakor se je že večkrat izkazalo, je socializem njegova žena ali druga polovica njegovega življenja. Če bi bili vsi tako vneti za našo stvar, bi bile razmere danes mnogo boljše, kakor so. Če bi bile boljše razmere, bi šel nabirat po tukajšnji okolici gugalpare, toda v teh razmerah je vsak uspeh izključen. Ko konča štrajk, se pa gotovo oglasim. Sodrugi prijavljajo A. Pavlinič."

Poleg teh pismom so še nekatera, v katerih se upravičujejo, da je zbiranje odnosno kolektiranje svot v tem času drugi prosijo, naj se jih za en čas počaka, ker so v težavah in finančni stiski.

Od zadnje objave pa do danes 8. junija so odračunali prispevke za brisanje Proletarčevega dolga člani skupine kakor sledi:

<i>Arkansas:</i>	
Frank, Bonanza	\$ 5.00
<i>Illinois:</i>	
John F. P., Chicago	5.00
John, Springfield	5.00
social. soc. klub št. 128 JSZ, Nokomis.....	7.50
John J. B., Chicago	5.00
John, Chicago	5.00
John, Chicago	2.50
Lukas, Springfield	3.00
Home Bakery, Chicago.....	5.00
Anton, Chicago	5.00
<i>Indiana:</i>	
Louis, Indianapolis	5.00
<i>Michigan:</i>	
Peter, Detroit	5.00
Thom., Detroit	5.00
<i>Minnesota:</i>	
Frank, Hibbing	5.00
Fred A., Ely	2.50
Joseph, Chisholm	5.00
<i>New Mexico:</i>	
Frank, Gallup	5.00
<i>Ohio:</i>	
Joseph, Collinwood	5.00
Louis, Bellaire	5.00
Frank, Cleveland	5.00
Jack, Cleveland	5.00
<i>Penna:</i>	
John, W. Newton	5.00
John, W. Newton	5.00
Mike, Washington	5.00
socialistični klub Dunlo	20.00
social. soc. klub št. 225, Avella	5.00
<i>Oklahoma:</i>	
Frank, Edmond	1.95
Skupaj v tem izkazu	
stan dne 29. junija	\$ 142.45
stan dne 29. junija	305.10
Skupaj do 8. julija	
stan do 100 odstotnega odziva	\$ 447.55
stan do 100 odstotnega odziva	\$1,551.45

Uprava Proletarca.

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA
SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI.
220 SO. ASHLAND BLVD., CHICAGO, ILL.

TAJNISTVO.

Tajnik-prevajalec: Frank Petrich, 220 S. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA.

Frank Aleš, Mary Ancin, V. Cainkar, Philip Godina, F. Zajec, S. Bojanović, G. Maslač, Miloje V. Lučić in Mitar Sekulić.

NADZORNI ODBOR.

F. S. Tauchar, Frank Udovich, M. Dimić in S. Cakić.

Vsa pisma tikajoča se Jugoslovanske socialistične zveze, je naslavljati na tajništvo JSZ.

Redne seje eksekutive JSZ. se vrše vsaki četrty petek v mesecu, izredne po potrebi.

ODBOR SLOVENSKE SEKCIJE.

Philip Godina, tajnik; V. Cainkar, blagajnik; F. Zajec, zapisnikar, Frank Aleš in Mary Ancin.

Nadzorni odsek slovenske sekcije: Frank Gottlicher in Mary Udovich.

Organizator: Chas. Pogorelec.

ODBOR SRBSKE SEKCIJE.

Miloje V. Lučić, tajnik. Odborniki: Sava Bojanović, G. Maslač in Mitar Sekulić.

PROLETAREC,

glasilo in last slovenske sekcije Jugoslovanske Socialistične Zveze.

Upravni odbor Proletarca: Joško Oven, predsednik; Frank Aleš, tajnik; Frank Gottlicher, blagajnik; F. S. Tauchar in F. Udovich, nadzornika.

Urednik: Frank Zajec.

Upravnik: Chas. Pogorelec.

T. č. upravnik: Frank Petrich.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavljajte na naslov Proletarca.

Opomba. — Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost le za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sotrudniki, so odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme zanje le toliko odgovornosti, kolikor zahteva zakon.

Kapitalisti hite s svojimi protidelavskimi načrti, ker slutijo, da se delavstvo jutri ne bo dalo teptati s petami, če mu ne vzamejo poguma danes. Kadar hite kapitalisti, morajo tudi delavci paziti, da ne pridejo prepozno.

V vročih poletnih dnevih potrebujete **LED**. Za naročila se obrnite name. Oskrbujem tudi **PREMOG**. Pri selitvi se obrnite za **PREVOZ POHIŠTVA** na moj naslov.

Kadar želite led, ali premog, ali prevoz pohištva, boste najbolje postreženi, ako se obrnete na prevoznika

JOSEPH GRUM,
2323 So. Hoyne Ave., Chicago, Ill.
Tel. Canal 5777.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje **VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU** ob 2 popoldne v dnevni družba Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem splošno naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom Jos. Korsic, tajnik.

***

Radio-telefon ostane.

Med maloštevilnimi dobrimi stvarmi, ki jih nam je zapustila vojna, je razvoj radio telefona. Ko je Amerika stopila v vojno, so naši moške neprestano delali poizkuse v Washingtonu, na fronti, v zrakoplovih in na ladjah. Če bi trajala vojna dalj, bi igrala radiotelefonija veliko vlogo v zdržavanju zveze med bojujočimi se enotami. V mesecu marcu 1919., je bil parnik George Washington prvokrat zvezan potom radija sredi morja z Brestom na Francoskem in z radijevo postajo v New Jersey. Radij je še vedno v svojih povojih, ali kljub temu je tako trajen in stalen kakor avtomobil ali fonograf. To nas spominja na prvega leta Trinerjevega grenkega vina. Ko ga je pokojni Josip Triner prvokrat postavil na trg l. 1887., je njegove zasluge pripoznalo le majhno število ljudi v Chicagu. Ali ostalo je, in danes je Trinerjevo grenko vino eno najpoljudnejših zdravil v Združenih državah in Kanadi. Za poletne bolečine, kakor je naprimer slaba slast, zaprtje, nepokojno spanje in za druge žlezočne nadloge je Trinerjevo grenko vino najzanesljivejše zdravilo. Dobite ga lahko pri svojem lekarnarju ali trgovcu z zdravili. Poizkusite ga še danes!

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvarstvo stah socialistične stranke. — Frank Kramar, organizator.

Edini

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovalec

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK

1814 So. Throop St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

Onemogle, nervozne ženske

bodo gotovo dobile uspešno
odpomoč kadar uživajo

SEVERA'S REGULATOR

Tonika za ženske

Premaga bolečine, popravi neredne funkcije, pomaga naravi okrepčati oslabele ženske organe in jim povrne normalne razmere.

CENA \$1.25

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ali postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim rokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel v starim krajem.

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.